

Određivanje

ekonomski opravdane cijene

kolektivne licence za ugostitelje

Zagreb, svibanj 2014.

Studije

Ekonomski institut, Zagreb

Studija:

**Određivanje ekonomski opravdane cijene
kolektivne licence za ugostitelje**

Autorice:

dr. sc. Marina Tkalec - Ekonomski institut, Zagreb
dr. sc. Maruška Vizek (urednica) - Ekonomski institut, Zagreb

Zagreb, svibanj 2014.

Sadržaj

1.	Uvod	5
2.	Kratki pregled pravnog okvira kolektivnog licenciranja i vrednovanja cijene licence	6
2.1.	Zaštita autorskih prava	6
2.2.	Zaštita srodnih prava	8
2.3.	Preporuke za određivanje kolektivne cijene licence	9
2.4.	Pravni okvir u Republici Hrvatskoj	10
3.	Kratki pregled ekonomike kolektivnog licenciranja	12
3.1.	Ekonomika autorskih prava	12
3.2.	Ekonomika kolektivnog licenciranja	13
3.2.1.	Društva za kolektivno licenciranje	13
3.2.2.	Funkcioniranje kolektivnog licenciranja	15
4.	Komparativna analiza cijene kolektivne licence za ugostitelje u Hrvatskoj i odabranim zemljama i određivanje raspona ekonomski opravdane cijene licence	17
4.1.	Tarife licenci za ugostitelje u europskim zemljama	17
4.2.	Određivanje jedinstvene ponderirane prosječne cijene licence za ugostitelje u pojedinim europskim zemljama	25
4.3.	Prilagodba jedinstvene prosječne ponderirane cijene licence za razinu cijena ugostiteljskih usluga	29
5.	Analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj	34
5.1.	Komparativna analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji	35
5.1.1.	Autorska prava	35
5.1.2.	Autorska prava i prava izvođača	39
5.1.3.	Autorska prava, prava izvođača i prava proizvođača fonograma	42
5.2.	Analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2007. do 2013. godine	44
5.2.1.	Djelatnost pripreme i usluživanja hrane	45
5.2.2.	Djelatnost pripreme i usluživanja pića	47
6.	Zaključna razmatranja	50
	Izvršni sažetak	56
	Popis literature	58
	Dodatak	59

1. Uvod

Hrvatsko društvo skladatelja naručilo je od Ekonomskog instituta Zagreb istraživanje čiji cilj je utvrditi ekonomski opravdanu cijenu kolektivne licence za ugostitelje. Zbog činjenice da cijena kolektivne licence za ugostitelje u Hrvatskoj varira u ovisnosti od tipa ugostiteljskog objekta, stručni tim Ekonomskog instituta podijelilo je istraživanje na dva temeljna segmenta. Prvi segment analizira cijenu licence za restorane i druge tipove objekata kojima je primarna djelatnost priprema i usluživanje hrane. Dok je drugi segment istraživanja posvećen analizi cijene licence barova i ostalih objekata kojima je primarna djelatnost priprema i usluživanje pića. Kako bi se utvrdila ekonomska opravdanost cijene kolektivne licence te sugeriralo eventualne izmjene cijene licence, stručni tim je primijenio komparativnu analizu. Pod komparativnom analizom podrazumijevamo trofaznu usporednu analizu cijene licence u Hrvatskoj sa cijenama licence u drugim europskim zemljama.

Prva faza analize uključuje usporedbu nominalne razine cijene licenci za ugostitelje u europskim zemljama i Hrvatskoj. Druga faza analize uključuje usporedbu razine cijene licence korigirane za razliku u zabilježenim cijenama ugostiteljskih usluga u europskim zemljama i Hrvatskoj. Treća faza analize uključuje usporedbu udjela rashoda za licence u ukupnim prihodima i u ukupnim materijalnim troškovima ugostitelja u europskim zemljama i Hrvatskoj. Ovako strukturirano istraživanje nam omogućuje da sagledamo cijenu licence i njezine učinke na poslovanje ugostitelja iz više različitih perspektiva. Istovremeno, takva struktura istraživanja nam omogućuje da zaključke dobivene nakon prve faze istraživanja potvrdimo u sljedeće dvije faze. U idealnoj situaciji, sve tri faze istraživanja bi trebale upućivati na isti zaključak.

Budući da se struktura cijene licence razlikuje od zemlje do zemlje i budući da za sve zemlje nisu bili dostupni podaci o svim vidovima prava koja su obuhvaćena kolektivnom licencom u Hrvatskoj, svaka od navedenih faza istraživanja napravljena je za tri razine cijene licence: za autorska prava, za autorska prava i prava izvođača, te za autorska prava, prava izvođača i prava proizvođača fonograma. Na takav način omogućena je direktna usporedba nominalne razine cijene licence, korigirane cijene licence i udjela rashoda za licencu u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima ugostitelja za sve analizirane zemlje.

Rezultati sve tri faze istraživanja nedvojbeno upućuju na zaključak da je cijena licence za ugostitelje u Hrvatskoj relativno niska te da ima minimalni utjecaj na poslovanje ugostitelja. Posebno valja istaknuti činjenicu da čak i ako analiziramo poslovne pokazatelje ugostitelja prije 2013. godine, rezultati te analize svejedno upućuju na zaključak da se na rashode za kolektivnu licencu troši značajno manji udio ukupnih prihoda i ukupnih materijalnih troškova hrvatskih restorana i barova u odnosu na analizirane europske zemlje. Ako pak analiziramo rezultate poslovanja ugostitelja za 2013. godinu koja je ujedno i prva godina primjene fiskalnih blagajni u poslovanju ugostitelja, vidjet ćemo da rashodi za kolektivnu licencu imaju još manji udio u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima hrvatskih ugostitelja. Razlog za takvu promjenu valja tražiti u činjenici da je uvođenje fiskalnih blagajni umanjilo poreznu evaziju i po prvi puta dovelo do toga da imamo uvid u stvarnu strukturu prihoda i rashoda hrvatskih ugostitelja.

Ova studija podijeljena je u šest većih cjelina. Nakon uvoda, slijedi poglavlje u kojem je ukratko prikazan pravni okvir kolektivnog licenciranja i vrednovanja cijene licence. U trećem poglavlju su opisana temeljna načela ekonomike kolektivnog licenciranja. Četvrto poglavlje prikazuje rezultate usporedne analize razine cijena kolektivnih licenci u Hrvatskoj i onim europskim državama za koje su dostupni podaci o cijenama licenci za ugostitelje. U tom poglavlju je opisana i usporedna analiza korigirane cijene licence. Kao što je već navedeno, cijena licence u drugim europskim zemljama je korigirana za razliku u razini cijena ugostiteljskih usluga između Hrvatske i pojedinih europskih zemalja, pri čemu valja naglasiti da ta razlika nije samo odraz različite razine cijena ugostiteljskih usluga, već je i odraz različite razine dohotka i kupovne moći analiziranih zemalja. U petom poglavlju je prikazana usporedna analiza učinaka rashoda za kolektivnu licencu na poslovanje ugostitelja (restorana i barova). U sklopu tog poglavlja prikazani su i trendovi u poslovanju ugostitelja od 2007. do 2013., te je opterećenje rashoda za kolektivnu licencu stavljeno u kontekst dugoročnijih trendova u poslovanju ugostitelja. U zaključnom dijelu studije sažeto su prikazani glavni rezultati istraživanja te su navedene preporuke za formiranje cijene kolektivne licence.

2. Kratki pregled pravnog okvira kolektivnog licenciranja i vrednovanja cijene licence

2.1. Zaštita autorskih prava

Zakonodavstvo kojim se reguliraju autorska prava dio je zakonodavstva koji se odnosi na intelektualno vlasništvo – djela ljudskog uma. Pravo intelektualnog vlasništva štiti interese autora na način da im omogućava vlasništvo nad njihovim djelima. Samo intelektualno vlasništvo ne proizlazi iz kopije djela, već iz informacije, kreacije ili znanja koje se odražava tim djelom. Po prvi puta se zaštita intelektualnog vlasništva spominje u Pariškoj konvenciji za zaštitu industrijskog vlasništva 1883. godine te u Bernskoj konvenciji za zaštitu književnih i umjetničkih djela 1886. godine. Prema tim konvencijama, dva su osnovna razloga za postojanje zaštite intelektualnog vlasništva. Prvi je taj da autori trebaju imati moralno i ekonomsko pravo na svoja djela i da trebaju imati pravo odlučivanja oko pristupa svojim djelima. Drugi razlog je potreba za zakonskim okvirom koji promovira kreativnost, širenje i primjenu rezultata koje donosi djelo, te pruža potporu pravednoj razmjeni koja doprinosi ekonomskom i socijalnom razvoju.

Intelektualno vlasništvo dijeli se na industrijsko vlasništvo, koje se uglavnom odnosi na zaštitu prava izumitelja, te na autorska prava. Potonje se dakako odnosi na umjetnička djela poput glazbe, slika, skulptura, knjiga, filmova i sl. Ono što se štiti autorskim pravima nije samo materijalno djelo, nego kreativnost koja proizlazi iz glazbenih nota, rasporeda riječi, boja, materijala i oblika. Zakon štiti autora naspram pojedinca ili skupine koja neovlašteno kopira i koristi autorovo djelo. Autorskim pravom nositelj dobiva specifična prava koja samo on može koristiti, poput prava na sprječavanje reprodukcije djela za koju on smatra da nije primjerena. Druga prava poput prava na izradu kopija djela mogu imati primjerice izdavači koji su za to ovlašteni od autora. Nositelj autorskog prava može svoje djelo koristiti kako želi i može druge spriječiti od korištenja bez njegove dozvole. Iz toga proizlazi njegovo moralno

pravo da zadrži poveznicu između djela i sebe - autora. Nositelj autorskog prava ostvaruje i ekonomska prava u smislu da ima pravo na financijsku naknadu kada netko drugi koristi njegovo djelo. On stoga može zabraniti ili dozvoliti:

- reprodukciju djela;
- distribuciju kopija;
- javno izvođenje;
- emitiranje ili drugi oblik predstavljanja javnosti;
- prijevod na strane jezike;
- preradu djela.

Postoje određene iznimke u slučaju gore navedenih prava. To je primjerice prestanak prava distribucije nakon prodaje djela ili kopije. Također, u nekim slučajevima nije potrebno imati dozvolu autora za reprodukciju djela. U mnogim je zemljama naime slučaj da pojedinci imaju pravo na jednu kopiju djela za privatne, osobne i nekomercijalne svrhe. U doba ubrzanog razvoja visokokvalitetne digitalne tehnologije, takve zakonom dozvoljene kopije su postale savršena zamjena za kupnju autorizirane kopije i time sve više ugrožavaju ostvarivanje zakonom propisane ekonomske naknade autorima.

Pravo na javno izvođenje, emitiranje ili drugi oblik predstavljanja javnosti obuhvaća svako izvođenje ili predstavljanje djela na javnom mjestu ili na mjestu koje nije javno, ali na kojem je prisutan popriličan broj ljudi izvan obiteljskog kruga i kruga bliskih poznanika. U slučaju glazbenog djela, smatra se da je javno izvođenje emitiranje zvučnog zapisa ili fonograma na mjestima poput restorana, trgovina ili noćnih klubova. Pod pravom na emitiranje smatra se emitiranje djela putem radija, televizije, satelita ili bežičnim putem. Predstavljanje javnosti je također i kablensko ili bežično emitiranje signala kojeg mogu dekodirati samo pojedinci koji imaju pristup odgovarajućoj opremi. Prema Bernskoj konvenciji, autori imaju izričito pravo na autorizaciju javnog izvođenja, emitiranja i drugih oblika predstavljanja javnosti.

Kao što je već bilo spomenuto, autorima su obično uz ekonomska osigurana i moralna prava koja se očituju u tome da autori imaju pravo vlasništva i da imaju pravo primjedbe na svaki oblik promjene djela koji šteti autorovu ugledu (pravo integriteta). Bernska konvencija zahtijeva da ova moralna prava budu neovisna o autorovim ekonomskim pravima i da bi trebala važiti čak i kada se ekonomska prava prenesu na drugu osobu.

Postoje i određena ograničenja na autorsko pravo koja uključuju njegov izostanak kada su u pitanju primjerice djela koja nemaju opipljivu formu ili u slučaju zakonskih i sudskih tekstova kao i administrativnih odluka. Izostanak prava također nastupa kod slobodne upotrebe koja ne zahtijeva financijsku naknadu autoru (citiranje djela, korištenje u obrazovne svrhe i u svrhu novinarskog izvještavanja) i kod nedobrovoljnog licenciranja koje pak predviđa financijsku naknadu autoru (ovdje se uglavnom radi o novoj tehnologiji za širenje autorskog djela čije bi zabranjivanje od strane autora usporilo razvoj nove tehnologije).

Autorsko pravo ima vremensko ograničenje koji se počinje računati od trenutka stvaranja djela ili od trenutka pojave djela u opipljivoj formi. U mnogim je zemljama to vremensko

ograničenje postavljeno na razdoblje autorova života i 50 godina nakon njegove smrti. Međutim, u mnogim se zemljama taj vijek produljuje; u Europi i SAD-u primjerice autorsko pravo vrijedi i 70 godina nakon autorove smrti. Razlog za tako dug vijek trajanja, i nakon autorove smrti, je u tome što se autorsko pravo prenosi na potomke i kao i sa svakom drugom imovinom koja se prenosi na potomke, ono bi trebalo donositi koristi i nakon autorove smrti.

Autorsko pravo je moguće prenijeti, odnosno prodati, pojedincima ili kompanijama koje će znati kako promovirati djela i predstaviti ih publici. S obzirom na to razlikuju se dva oblika prijenosa vlasništva; prijenos i licenciranje. Prijenosom osoba na koju se prava prenose postaje novi nositelj autorskog prava. Kako u nekim zemljama prijenos nije moguć, postoji licenciranje. Licenciranjem autor zadržava vlasništvo nad autorskim pravom, ali daje dozvolu drugoj osobi da upravlja njegovim ekonomskim pravima na određeno razdoblje i u određene svrhe. Financijske naknade autorima u slučaju prijenosa prava i licenciranja, tantijemi, obično se utvrđuju prema obujmu korištenja samog djela.

Licenciranje vrlo često uzima oblik kolektivnog upravljanja pravima, forma u kojoj autori daju ekskluzivno pravo jednom tijelu da djeluje u njihovo ime, daje dozvole, prikuplja i distribuira naknade od korištenja djela i traži pravni lijek ukoliko je došlo do povrede prava. Prednost koju kolektivno licenciranje daje autorima je u tome što jedno središnje tijelo omogućava lakši masovni pristup dozvolama i time smanjuje trošak identifikacije i distribucije, ali i neautorizirano korištenje autorskih djela.

Autor naravno ima pravo i odreći se svojih prava i ostaviti svoje djelo na javnu upotrebu s time da i dalje može postavljati uvjete oko takvog slobodnog korištenja djela.

2.2. Zaštita srodnih prava

Srodna prava štite interese pravnih ili fizičkih osoba koje doprinose predstavljanju djela javnosti ili barem stvaraju sadržaj koji sadržava dovoljno kreativnosti i tehničke i organizacijske vještine da bi ga se moglo povezati s pravom sličnim autorskome pravu. Zakonodavstvom su prepoznate tri vrste korisnika srodnih prava:

- izvođači;
- proizvođači fonograma;
- organizacije za emitiranje.

Prava izvođača postoje zato što oni svojom kreativnošću oživljavaju glazbeno, dramsko, filmsko ili koreografsko djelo i zato što imaju pravo na zaštitu svoje interpretacije djela. Proizvođači fonograma pružaju kreativne, financijske i organizacijske resurse potrebne za zvučne zapise koji će biti dostupni javnosti u obliku fonograma. Zbog tih resursa i troškova koje imaju, proizvođači fonograma imaju opravdanje za zadobivanje zakonskih prava koja im omogućavaju poduzimanje mjera protiv neautoriziranog kopiranja i distribuiranja djela (piratstva) ili neautoriziranog emitiranja njihovih fonograma. Na sličan način i organizacije

za emitiranje opravdavaju svoja zakonska prava, jer one djela donose publici te kontroliraju prijenos svojih emisija.

Prava izvođača odnose se na sprječavanje snimanja i emitiranja njihovih izvedbi bez njihova pristanka te na pravo sprječavanja reprodukcije snimki njihovih izvedbi. Češće je međutim slučaj da izvođači dobiju naknadu za svoju izvedbu nego da ju idu sprječavati. U nekim zemljama izvođači, poput autora, ostvaraju i moralna prava koja im omogućuju da spriječe neautorizirano korištenje njihova imena i imidža, ili izmjene njihovih izvedbi koje ih prikazuju u nepovoljnom svjetlu.

Prava proizvođača fonograma uključuju dozvolu i zabranu reprodukcije i distribucije njihovih fonograma i kopija te pravo na naknadu od emitiranja fonograma.

Organizacije za emitiranje imaju pravo zabraniti i dozvoliti ponovni prijenos, snimanje i reprodukciju njihovih emisija.

Kao i kod autorskog prava i srodna prava imaju određena ograničenja. Ona se odnose na korištenje izvedbi, fonograma i emitiranja u svrhu učenja, znanstvenog istraživanja, privatnu upotrebu ili u svrhu novinarskog izvještavanja. Vremensko ograničenje nešto je kraće nego kod autorskog prava i uglavnom je ograničeno na 50 godina od trenutka snimanja za prava izvođača i proizvođača fonograma te na 20 godina od trenutka emitiranja u slučaju emitiranja.

2.3. Preporuke za određivanje kolektivne cijene licence

Prema WIPO (2002.) razvili su se principi i opća praksa kod određivanja prihvatljive tarife za dobivanje licence. S obzirom na različito korištenje licenci razvile su se dvije osnovne vrste tarifa:

- a) postotak od računa koji se dobiva uporabom određenih djela (većinom se primjenjuje kada je korištenje zaštićenog djela povezano s osnovnom djelatnošću korisnika, kao u slučaju kazališnih predstava, koncerata, objavljivanja zaštićenih djela itd.);
- b) paušalna isplata (koja je karakteristična za slučajeve kada korištenje zaštićenog djela nije povezano s osnovnom djelatnošću korisnika, već više s njegovim sekundarnim djelovanjem).

Vežano uz tarife tipa a), koje se izražavaju u postotku, općeprihvaćeni međunarodni standard je „pravilo 10 posto“. Ono se doduše ne primjenjuje svugdje jer je postotak kod pojedinih „velikih prava“ obično viši. UNESCO (2000.) također navodi da korisnik ne bi autorska djela koristio da od njih nema koristi, odnosno prihode. Ukoliko još svoje usluge naplaćuje kupovnom cijenom ili ulaznicom, povezanost između prihoda i korištenja autorskog djela je neupitna. Međunarodno priznato pravilo je da se tarife određuju u obliku postotka od prihoda, i to obično u iznosu od 10 posto prihoda ukoliko su sva autorska djela koja se koriste

pod zaštitom. Kako bi se autore zaštitilo od nepravredne naknade za njihov rad, preporuka je da se uvijek utvrdi i minimalna naknada.

Tarifa tipa b), paušal, određuje se na temelju mnogih specifičnih faktora koji se mogu razlikovati od zemlje do zemlje, ali i za ovaj tip postoje neke općeprihvaćene metode izračuna. Paušal se obično primjenjuje ukoliko primarno korištenje autorskih djela nije njihova direktna ponuda javnosti. Tada je postotak moguće pretvoriti u prosječnu ili paušalnu naknadu koristeći kriterije i parametre koji omogućavaju uspostavu indirektna povezanosti s prihodom za koji se procjenjuje da je ostvaren dijelom zahvaljujući i korištenju autorskih djela. Paušalni iznos izračunava se temeljem objektivnih i mjerljivih kriterija kao što su kapacitet ili površina prostora. Kako se naknade ne bi morale prečesto prilagođavati, paušalni iznos trebao bi pratiti životne troškove te biti povezan s indeksom cijena.

Primjerenost određene tarife ovisi u prvome redu o tipu korištenja autorskih djela. Na primjeru glazbe, njezino korištenje može činiti primarnu ponudu, korištenje glazbe može činiti atmosferu te ju je nužno koristiti, ali njezino korištenje ne mora biti nužno ukoliko je glazba tek u pozadini te ju je tek lijepo koristiti. Ukoliko glazba čini primarnu ponudu, postotak od prihoda bit će izračunat u najvećem iznosu. Kada se koristi za stvaranje atmosfere, međunarodna praksa preporuča primjenu prosječne naknade. U slučaju pozadinske glazbe, paušalni iznos naknade čini se najprihvatljivijim.

2.4. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj su autorska i srodna prava uređena Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima (ZAPSP) kojim se utvrđuje predmet zaštite (autorsko djelo), sadržaj autorskog prava i srodnih prava, način i uvjeti ostvarivanja prava (individualno ili kolektivno) te zaštita prava u slučaju povrede. Na primjeru glazbenog djela, ZAPSP uređuje sadržaj autorskog prava, odnos autora glazbenog djela i nositelja srodnih prava na glazbenom djelu (umjetnika izvođača i proizvođača fonograma), odnosno udruge za kolektivno ostvarivanje prava i korisnika glazbenih djela.

Nositelji prava na glazbenom djelu fiksiranom na materijalnu podlogu su autor glazbenog djela koji je nositelj autorskog prava na glazbenom djelu, izvođač glazbenog djela koji je nositelj srodnog prava umjetnika izvođača na izvedbi te proizvođač fonograma koji je nositelj srodnog prava proizvođača fonograma na fonogramu. Prema međunarodnoj pravnoj praksi, odnos između autorskog i srodnih prava uređuje se na način da zaštita srodnih prava ni na koji način ne utječe na zaštitu autorskog prava, niti se odredbe o zaštiti srodnih prava smiju tumačiti tako da štete zaštiti autorskog prava.

Autoru pripada autorsko pravo činom samog stvaranja, bez potrebe posebne registracije, te on ima isključivo pravo sa svojim autorskim djelom i koristima od njega činiti što ga je volja, te svakoga drugog od toga isključiti. Autor također ima pravo na naknadu za svako korištenje autorskog djela. Umjetnik izvođač ima pravo na naknadu za radiodifuzijsko

emitiranje i javno priopćavanje izvedbe, dok proizvođač fonograma ima pravo na naknadu za radiodifuzijsko emitiranje i javno priopćavanje fonograma.

Ova prava imaju i svoje vremensko ograničenje koje iznosi razdoblje života autora i 70 godina nakon njegove smrti za autorsko pravo, 50 godina od izvedbe za prava umjetnika izvođača te 70 godina od prvog izdanja fiksirane izvedbe.

Isključivo pravo priopćavanja autorskog djela javnosti ima autor i to u oba oblika predviđena zakonom poznata pod nazivima mala i mehanička prava. Pod malim pravima podrazumijeva se korištenje prava javnog priopćavanja kao što je pravo javnog izvođenja, pravo javnog prenošenja, pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela, pravo radiodifuzijskog emitiranja i sl. Pod mehaničkim pravima se pak podrazumijeva korištenje prava reproduciranja (umnožavanja) poput prava izrade autorskog djela u jednom ili više primjeraka, u cijelosti ili u dijelovima, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku. Pravo reproduciranja uključuje i fiksiranje - utvrđivanje autorskog djela na materijalnu ili drugu odgovarajuću podlogu.

S obzirom na to da se u kasnijoj analizi bavimo određivanjem cijene kolektivne licence za ugostitelje, treba napomenuti da pravo priopćavanja javnosti u ugostiteljskim objektima putem mehaničkih uređaja za priopćavanje i reprodukciju (radio, TV, jukebox, glazbena linija i sl.) dolazi u dva oblika i to kao pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela te kao pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja.

U Hrvatskoj se sva ova prava ostvaruju putem jedne udruge za kolektivno ostvarivanje prava za pojedinu vrstu nositelja prava. Radi se dakle o zakonom uređenom monopolu koji se ostvaruje tako da Državni zavod za intelektualno vlasništvo daje odobrenje onoj udruzi za ostvarivanje prava koja ima najveći broj članova. Ovlaštena udruga za kolektivno ostvarivanje prava ugovorom s korisnikom predmeta zaštite ili s udrugom korisnika predmeta zaštite, odnosno njihovom komorom, određuje visinu naknade za korištenje predmeta zaštite. U slučaju neslaganja udruženja korisnika s prijedlozima udruge, mišljenje daje nezavisno tijelo stručnjaka za naknade za autorsko pravo ili Vijeće stručnjaka.

Ukoliko naknada nije određena na predviđeni način, ista se plaća prema cjeniku udruge za kolektivno ostvarivanje prava. Cjenik se utvrđuje pomoću zakonom predviđenih načela za utvrđivanje visine naknade:

- a) postotak prihoda ili postotak troškova ako nema prihoda, ali ne manje od minimalne naknade (ukoliko je korištenje predmeta zaštite nužno za djelatnost korisnika);
- b) paušalni iznos za stalna i povremena korištenja; (ukoliko korištenje predmeta zaštite nije nužno, ali je korisno ili ugodno).

Korisnik ima određene obveze prema autoru odnosno prema udruzi za kolektivno ostvarivanje prava i to da je obavezan autoru omogućiti pristup izvođenju autorskog djela, poštovati autorska moralna prava, pribaviti odobrenje i platiti naknadu kada se za takvo

korištenje plaća naknada, obavještavati o promjeni okolnosti korištenja ili samom prestanku korištenja i neke druge obveze koje je moguće detaljnije pronaći u ZAPSP-u.

ZAPSP također dopušta udruzi za kolektivno ostvarivanje prava da drugoj udruzi povjeri obavljanje određenih provedbenih poslova ostvarivanja prava te da drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi povjeri obavljanje određenih administrativnih, tehničkih ili pomoćnih poslova.

3. Kratki pregled ekonomike kolektivnog licenciranja

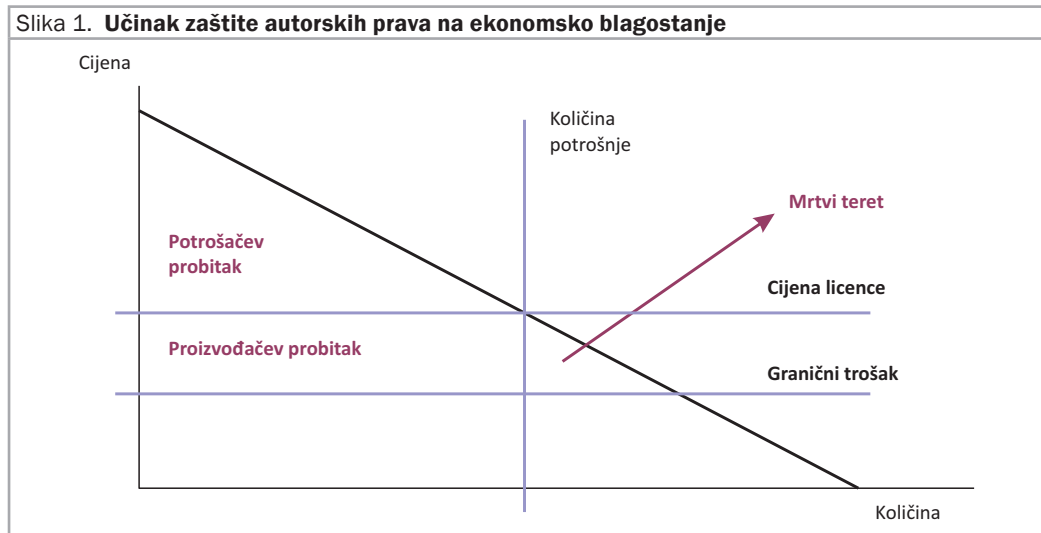
3.1. Ekonomika autorskih prava

Najčešći argument za postojanje pravne zaštite kreativnog sadržaja je taj da imaju neke od karakteristika javnog dobra. Kreativni sadržaj je naime djelomično neisključiv od korištenja (teško je korisnike spriječiti od korištenja jednom kada proizvod ili usluga nastanu) i on također djelomično nema suparnički karakter (svejedno je koristi li jedna ili više osoba proizvod ili uslugu) što ga čini kvazi javnim dobrom. Međutim, i kvazi javno dobro može biti ekonomski neučinkovito na slobodnom tržištu jer je teško spriječiti korisnike koji nisu platili sadržaj od korištenja. Tržište koje ne osigurava autorima povrat na investiciju, kad-tad će ponuditi suboptimalnu razinu kreativnog sadržaja jer će u nedostatku naknade za rad, ponuda biti nedostatna. Zaštita autorskih prava jedan je od načina zaustavljanja besplatnog korištenja kreativnog sadržaja te je dobar način za poticanje autora da nastave stvarati kreativni sadržaj.

Zaštita autorskih prava sa sobom donosi i koristi i troškove. U dugome roku ona omogućava održivost stvaranja kreativnog sadržaja, dok istovremeno troškovi identifikacije i licenciranja mogu onemogućavati inovacije. U kratkome roku pak, zaštita autorskih prava daje poticaj za stvaranje novog kreativnog sadržaja te autorima osigurava kontrolu nad njihovim djelima u smislu gdje i na koji način se njihovo djelo koristi. Zaštita autorskih prava u kratkome roku donosi tri vrste troškova. To su administrativni troškovi i troškovi utjerivanja koje imaju prodavatelji prava, transakcijski troškovi i troškovi licenciranja koje imaju kupci prava te stvaranje mrtvog tereta (gubitak efikasnosti) koji nastaje kada se cijena korištenja postavi iznad graničnog troška. U širem smislu, zaštita autorskih prava doprinosi ekonomskom blagostanju jer potrošači plaćaju kreativni sadržaj po nižoj cijeni nego što bi to bio slučaj da prava autora nisu zaštićena, dok proizvođači (autori) ostvaruju prihode za svoja kreativna djela.

Učinak ekonomskog blagostanja prikazan je Slikom 1 na kojoj se nalaze krivulja agregatne potražnje (debela crna linija) koja opisuje količinu proizvoda ili usluge koja se potražuje po određenoj cijeni te krivulja graničnog troška stvaranja i distribucije kreativnog sadržaja. Ovisno o cijeni proizvoda i količini potrošnje stvaraju se i odgovarajući potrošačevi i proizvođačevi probici te mrtvi teret, koji predstavlja čisti gubitak ekonomske efikasnosti. Potrošačev probitak nastaje zbog pozitivne razlike između cijene koju bi potrošači bili spremni platiti i koju stvarno plaćaju. Proizvođačev probitak nastaje zbog pozitivne razlike između prodajne cijene i graničnog troška. A mrtvi teret nastaje kada cijena premaši

granični trošak jer tada pojedini korisnici nemaju pristup sadržaju, a svejedno su spremni platiti cijenu veću od graničnog troška. Prema Slici 1 može se utvrditi razina ekonomski učinkovite cijene i to na mjestu gdje su proizvođačev i potrošačev probitak maksimalni – u točki u kojoj se sijeku krivulja potražnje i cijena licence. U praksi je određivanje ovih krivulja i iznosa potrošačevih i proizvođačevih probitaka vrlo teško jer svi mogući scenariji prema kojima se u stvarnosti izvodi krivulja potražnje nisu opazivi jer se jednostavno nisu dogodili ili se nisu pravilno zabilježili. Mogu se jedino raditi procjene učinaka u slučaju kada bi se postojeće cijene promijenile i kada se ne bi promijenile.

Izvor: PricewaterhouseCoopers (2011).

3.2. Ekonomika kolektivnog licenciranja

Kako bi kolektivno licenciranje imalo utemeljeno i logično, a ne samo pravno opravdanje, važno je razumjeti njegove ekonomske aspekte. U prvome redu to znači razumjeti što je društvo za kolektivno licenciranje i koja je ekonomska logika kolektivnog licenciranja. Također, potrebno je i razumjeti na koji način društva za kolektivno licenciranje upravljaju pravima svojih članova, nositeljima autorskog prava, koliko su ona učinkovita u odnosu na alternativne pristupe te na koji način raspodjeljuju prikupljena sredstva svojim članovima.

3.2.1. Društva za kolektivno licenciranje

Društva za kolektivno licenciranje (DKL) najrašireniji su i najprihvaćeniji oblik organizacije za licenciranje autorskih prava. Njihova uloga je dvostruka; osim što autorima osiguravaju naknadu za umnožavanje i reprodukciju njihovih djela, oni su također i ustanova koja izdaje licence svima koji žele autorska djela koristiti i to uz najmanji mogući administrativni trošak. DKL su stoga posrednici između autora i korisnika koji prije svega štite prava autora i osiguravaju im naknadu za korištenje njihovih djela kao što je to predviđeno zakonom. Međutim, oni zbog svoje efikasnosti i jednostavnosti poslovanja, također i korisnicima osiguravaju lak i relativno jeftin pristup djelima.

Ovisno o zakonodavcu i samom zakonu o autorskom pravu, DKL su uređena na različite načine u različitim zemljama. International Federation of Reproduction Rights Organization (IFRRO) razlikuje sljedeće modele:

1. Dobrovoljno kolektivno licenciranje bez zakonskog uređenja – korisnik dobrovoljno odlučuje želi li licencu zatražiti od samog autora ili od DKL-a zaduženog za upravljanje pravima autora
2. Dobrovoljno kolektivno licenciranje uređeno zakonom i to u dvije moguće forme:
 - a) Prošireno kolektivno upravljanje – slično modelu 1 s tom razlikom da DKL pokriva i prava onih nositelja autorskog prava koji nisu zadužili DKL za upravljanje autorskim pravom; u takvom uređenju, nositelji autorskog prava mogu slobodno izaći iz DKL-a
 - b) Obvezno kolektivno upravljanje - nositelji autorskog prava zakonski su obvezni ostvarivati svoja prava preko DKL-a; ne postoji mogućnost izlaska iz DKL-a
3. Licenciranje uređeno zakonom koje dolazi u dvije forme:
 - a) Nedobrovoljni sustav sa zakonskom licencom - licenca je uređena zakonom što znači da prethodna suglasnost s nositeljem autorskog prava nije potrebna; međutim, zakonom je predviđeno pravo na naknadu koju prikuplja DKL u ime svih nositelja autorskih prava
 - b) Sustav pristojbi - licence se dodjeljuju pri prodaji uređaja za reprodukciju te se tada putem DKL-a raspodjeljuju nositeljima autorskog prava.

Hrvatski sustav licenciranja uređen je zakonom i to u nedobrovoljnome obliku kao što je opisano modelom 3.a. Više o hrvatskom pravnom okviru može se naći u poglavlju 2.4.

Osnovni razlog nastanka DKL-a je u tome što ona smanjenju troškove prikupljanja i raspodjele naknada koje proizlaze iz korištenja autorskih djela u odnosu na alternativne metode upravljanja autorskim pravom. Njihova uloga je da povezuju nositelje autorskog prava i korisnike autorskih djela uz najmanje moguće transakcijske troškove. Tri su osnovne vrste troškova s kojima se prvenstveno korisnik djela susreće pri postupku dobivanja licence za korištenje tuđih autorskih djela. Identifikacijski troškovi nastaju zato što potencijalni korisnik treba uložiti određeno vrijeme i napor kako bi pronašao nositelja autorskog prava. Zatim, troškovi traženja – vrijeme potrebno za prikupljanje bitnih informacija potrebnih kod određivanja prikladne cijene licence. I na kraju troškovi same transakcije – vrijeme uloženo u pregovaranje sa svakim pojedinim nositeljem autorskog prava djela za kojeg korisnik traži licencu. Sa svim ovim troškovima susreće se i nositelj autorskog prava, s time da on još ima i dodatni trošak otkrivanja neautoriziranog korištenja djela. Svi ti troškovi u većini slučajeva relativno nadilaze samu vrijednost djela, što dovodi u pitanje i sam tržišni opstanak čitavog koncepta licenciranja. Međutim, DKL-ovi su u prednosti jer mogu uspostaviti učinkovitije tržište autorskih prava koristeći ekonomiju obujma. Velika mreža korisnika i nositelja autorskog prava kojom upravlja jedno društvo učinkovitije je od napora pojedinaca jer smanjuje broj pojedinačnih pregovora. DKL-ovi dakle snižavaju transakcijske troškove i tu uštedu prebacuju na korisnike osiguravajući također i zakonom predviđenu financijsku naknadu za nositelje autorskog prava. Tako održavaju stabilnu potrebu korisnika za djelima autora te osiguravaju poticaj autorima za stvaranjem novih djela.

PwC (2011.) su analizirali veličinu ušteta koju imaju DKL-ovi na transakcijskim troškovima tako što su usporedili transakcijske troškove kolektivnog licenciranja i sustava u kojem svaki korisnik samostalno pronalazi i pregovara s nositeljem autorskog prava. Za potrebe analize razvili su model u kojem uspoređuju troškove sustava licenciranja i sustava pojedinačnih pregovora. Iako je njihov model prilagođen situaciji u Ujedinjenome Kraljevstvu, dobiveni zaključci ipak mogu poslužiti kao dobar argument za učinkovitost DKL-a. Njihovi su rezultati pokazali da DKL-ovi nose uštede u visini od stotina milijuna funti, odnosno da troškovi DKL-ova iznose tek 1 do 5 posto troškova koji bi nastajali kada kolektivno licenciranje ne bi postojalo.

Proces ostvarivanja prava na korištenje autorskog djela možemo podijeliti na tri dijela: identifikacija, pregovaranje i korištenje. Svaki od ta tri dijela dolazi s određenim troškovima koji se razlikuju ovisno o tome radi li se o sustavu kolektivnog licenciranja ili o sustavu pojedinačnih pregovora. U procesu identifikacije, korisnik A samostalno identificira nositelje autorskih prava (sustav pojedinačnih pregovora), dok se korisnik B obraća DKL-u (sustav kolektivnog licenciranja). Nakon identifikacije, korisnik A pregovara pojedinačno sa svakim nositeljem autorskog prava o naknadi za licencu. Tu je i najveći dio njegova troška jer se za potrebe pregovaranja on mora dobro informirati te snositi transakcijske i distribucijske troškove koji proizlaze iz rezultata pregovora. Istovremeno, DKL već ima gotove sporazume s nositeljima autorskog prava i u poziciji je da pregovara s korisnikom B o naknadi za licencu. Tek su u posljednjoj fazi, fazi korištenja, oba korisnika zapravo ravnopravna i njihovi troškovi korištenja djela su jednaki. Iz ovog opisa već se da zaključiti da troškovi korisnika A zasigurno premašuju troškove korisnika B. PwC (2011.) to pokazuje i na podacima. Naime, ukupni troškovi licenciranja u Ujedinjenome Kraljevstvu iznose približno 6,7 milijuna funti godišnje. U sustavu pojedinačnih pregovora, ta bi brojka dosegala čak 145 do 720 milijuna funti godišnje ovisno o udjelu autora koji te godine sklapaju ugovore s institucijama visokog obrazovanja. Ti troškovi ne samo da su veći od troškova kolektivnog licenciranja, nego su i veći od ukupne svote koju su institucije godišnje spremne izdvojiti za licenciranje. Kako ta svota nije ništa drugo nego procjena samih djela od strane naručitelja - institucija visokog obrazovanja, to znači da bi se tržište vjerojatno raspalo kada DKL-ovi ne bi postojali jer bi cijena korištenja autorskih djela jednostavno bila previsoka. Kada DKL-ovi ne bi postojali, sustav pojedinačnih pregovora bi stvorio mrtvi teret jer korisnici ne bi mogli (barem ne legalno) jednostavno i brzo pristupiti djelima, a autori bi tek s velikim poteškoćama i troškovima mogli ostvariti pravo na naknadu.

3.2.2. Funkcioniranje kolektivnog licenciranja

Osnovni cilj sustava kolektivnog licenciranja je da omogući pristup autorskim djelima uz minimalni trošak istovremeno osiguravajući poticaj autorima da nastave proizvoditi. Taj se cilj ostvaruje preko dva osnovna mehanizma, određivanja cijene i distribucije naknada.

Kako bi sustav licenciranja bio učinkovit, cijene se uglavnom određuju kolektivno za skupinu djela, a ne za svako pojedinačno djelo. DKL stoga obično odredi jednu licencu za sva djela čijim autorskim pravima upravlja, dok korisnici plaćaju iznos koji je približno jednak

njihovoj procjeni vrijednosti tih prava. U praksi se međutim ne koristi ta procjena vrijednosti prava jer se radi o nečem neopazivom, nego se češće koriste odrednice vezane za korisnika (poput broja zaposlenih, broja studenata, površine objekta, prihoda, duljine radnog vremena i sl.). Iz navedenog proizlazi da se DKL-ovi služe konceptom u ekonomiji poznatog pod nazivom cjenovna diskriminacija trećeg stupnja jer istu uslugu različito naplaćuju različitim korisnicima, ovisno o tome koliku vrijednost potonji imaju od korištenja djela.

Najvažnija posljedica kolektivnog određivanja cijene je to da omogućuje snižavanje transakcijskih troškova korisnicima i nositeljima autorskog prava jer se trošak pregovaranja oko svake pojedine licence prebacuje na DKL koje čitav postupak provodi jednom za sve licence. Cijena same kolektivne licence određuje se pak pregovaranjem, tarifama ili zakonom. Najčešće DKL pokušava pregovarati s pojedinim udrugama ili skupinama korisnika, ali kada takva udruženja ne postoje, cijena se određuje prema dostupnim informacijama. S obzirom da se sva djela procjenjuju zajednički, u kolektivnom licenciranju ne postoji mehanizam određivanja vrijednosti pojedinih djela, nego se sva djela procjenjuju jednako vrijednima. Za razliku od sustava pojedinih pregovora gdje se ta vrijednost određuje na potpuno direktan način, ponudom i potražnjom, DKL-ovi vrijednost djela procjenjuju putem mehanizma distribucije. Koristeći podatke o korištenju djela, njihovoj prodaji i popularnosti, DKL-ovi određuju koliki će udio ukupno prikupljenih naknada od licenci otići pojedinim nositeljima autorskog prava. Iako ovakav sustav nije savršen, ipak daje određene informacije o tome koliko se često neko djelo koristi, koliki su prihodi od njegove prodaje te kolika je konačno i njegova ekonomska vrijednost. Pošto se točna vrijednost ne može precizno utvrditi, barem ne bez većih troškova, čest je slučaj da autori najpopularnijih djela subvencioniraju ostale članove DKL-a, upravo zbog nesavršenosti određivanja vrijednosti koja je posljedica niskih troškova DKL-a.

DKL-ovi su u suštini prirodni monopoli jer je jedan ponuđač usluge učinkovitiji od više njih; zbog ekonomije opsega njegovi jedinični troškovi su manji od jediničnih troškova više manjih ponuđača. Kao i kod svakog monopola, DKL-ovi mogu biti i neučinkoviti ukoliko iskorištavaju svoju monopolsku poziciju kako bi povećali cijene ili dopuštali neučinkovitost unutar same organizacije. Stoga, ekonomija opsega dozvoljava DKL-ovima smanjenje troška licenciranja koji olakšava pristup autorskim djelima i povećava potrošačev probitak, dok monopol omogućava rast cijena koji povećava proizvođačev probitak, odnosno tantijeme nositeljima autorskog prava, istovremeno ograničavajući pristup korisnicima. Postoje tri načina kako se DKL-ove može ograničiti u iskorištavanju njihove monopolske moći. Prvi način je bilateralni monopol koji nastaje kada se korisnici također udruže u jedno tijelo koje tada čini monopson, jedinog potraživača na tržištu. Monopson ima daleko veću pregovaračku moć od pojedinih korisnika i koristi je kako bi ispregovarao cijenu koja ne oštećuje korisnike. Drugi način je već spomenuta cjenovna diskriminacija jer ona i dalje osigurava pristup djelima, iako uz nešto nepovoljniju cijenu. Posljednji način je regulacija poslovanja DKL-ova, koja se primjenjuje u pojedinim zemljama.

4. Komparativna analiza cijene kolektivne licence za ugostitelje u Hrvatskoj i odabranim zemljama i određivanje raspona ekonomski opravdane cijene licence

U ovome dijelu analize kolektivne licence za ugostitelje, izvršena je komparativna analiza cijena licence za ugostitelje u Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama. Prikupljene su sve dostupne tarife licenci za ugostitelje te su razvrstane u tri kategorije (kolektivne licence, autorska i prava izvođača te autorska prava) ovisno o institucionalnom okviru u pojedinoj zemlji. Naime, u manjem broju zemalja koji uključuje Hrvatsku je jedna institucija zadužena za skupno prikupljanje sredstava od licenci za autorska i prava izvođača, dok u većini zemalja to obavljaju različite institucije. U skladu s tim, za sve analizirane zemlje prikupili smo tarife za licence koje se dodjeljuju za autorsko prava, a kada je to bilo moguće, dodatno smo pribavili i tarife za licence koje se dodjeljuju za prava izvođača i proizvođača fonograma.

Kako bi usporedba bila precizna i nepristrana, cijene licence u drugim europskim zemljama su korigirane za razliku u razini cijena ugostiteljskih usluga između Hrvatske i tih europskih zemalja, kako bismo dobili usporedive razine cijena licenci. Treba posebno naglasiti da korekcijom razlika u razini cijena ugostiteljskih usluga uklanjamo ne samo razlike u razinama cijena, nego i razlike u razinama dohotka i kupovne moći između Hrvatske analiziranih europskih zemalja.

4.1. Tarife licenci za ugostitelje u europskim zemljama

Za potrebe komparativne analize prikupili smo tarife licenci za ugostitelje 20 europskih zemalja te za Hrvatsku. Tarife su razvrstane u tri kategorije prema prevladavajućem institucionalnom okviru u pojedinoj zemlji:

1. Licence za autorsko pravo, prava izvođača i proizvođača fonograma
2. Licence za autorsko pravo i prava izvođača
3. Licence za autorsko pravo

Za šest zemalja uspjeli smo prikupiti tarife za autorsko pravo te oba srodna prava – prava izvođača i proizvođača fonograma¹, za sedam zemalja smo uspjeli pronaći tarife dviju institucija zaduženih za prikupljanje sredstava od licenci za autorsko pravo i prava izvođača, dok smo za osam zemalja uspjeli pronaći tek podatke institucija zaduženih za autorsko prava. Tablica 1. prikazuje pojedine kategorije skupa s pripadajućim zemljama.²

¹ Od ovih šest zemalja, u četiri zemlje (Danskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji) jedna je institucija zadužena za prikupljanje sredstava od licenci za sva tri prava, odnosno, za tu zemlju dostupna je kolektivna licenca. U Portugalu i Ujedinjenome Kraljevstvu zasebne institucije prikupljaju sredstva od licenci za autorsko pravo i za srodna prava.

² U Dodatku A, Tablici 1. na kraju studije može se pronaći popis svih korištenih izvora prema kategorijama, tarifama i zemljama.

Kategorije	Zemlje
Licence za autorsko pravo, prava izvođača i proizvođača fonograma	Danska, Hrvatska, Mađarska, Portugal, Srbija i Ujedinjeno Kraljevstvo
Licence za autorsko pravo i prava izvođača	Belgija, Cipar, Češka, Grčka, Nizozemska, Njemačka i Španjolska
Licence za autorsko pravo	Austrija, Crna Gora, Finska, Francuska, Norveška, Slovenija, Švedska i Turska

Izvori: vidi Dodatak A na kraju studije.

S obzirom na to da svaka zemlja ima vrlo specifičan način izračuna cijena licence, navodimo kratak opis tarife za svaku promatranu zemlju.

Licence za autorsko pravo, prava izvođača i fonograma

Hrvatska

Hrvatski institucionalni okvir podrazumijeva kolektivnu licencu za sva tri prava: autorsko pravo, prava izvođača i prava proizvođača fonograma. Cijena kolektivne licence je zasebno određena za pet različitih tipova ugostiteljskih objekata: 1) slastičarnice, objekti gdje se ne toči alkohol i objekti gdje se ponuda ne konzumira na licu mjesta, 2) kantine, objekti brze prehrane, 3) bistro, restoran, pizzeria, konoba, krčma, pivnica, gostionica, zalogajnica, pečenjarnica, 4) caffè bar, buffet, kavana i 5) disco bar i noćni bar. Tri su osnovna kriterija prema kojima se određuje cijena licence za svaku od navedene kategorije objekata – radno vrijeme objekta, područje na kojem se objekt nalazi i veličina objekta. Za našu analizu relevantne su cijene za kategorije 3) i 4) koje ćemo skraćeno oslovljavati u ostatku teksta kao Restorani i Barovi. Tablica koja prikazuje strukturu cijene kolektivne licence za svih pet kategorija objekata je prikazana u dodatku studiji.

Ukupna vrijednost boda koji se koristi za izračun cijene licence u 2014. iznosi 0,90 kuna bez PDV-a. Ta vrijednost se dalje dijeli na pojedina prava prema sljedećem algoritmu:

- autorsko pravo = 0,56 kuna bez PDV-a
- pravo umjetnika izvođača = 0,17 kuna bez PDV-a
- pravo proizvođača fonograma = 0,17 kuna bez PDV-a.

Prema informacijama dobivenima od Hrvatskog društva skladatelja, svi korisnici efektivno plaćaju naknadu na koju se obračunava puni popust prikazan u Tablici 2 u dodatku studiji. Taj popust je uključen u izračun prosječne ponderirane cijene koji je šire objašnjen u sljedećem potpoglavlju.

Danska

Danska, poput Hrvatske, ima institucionalni okvir uređen u obliku kolektivne licence za sva tri prava. U Danskoj postoje dvije relevantne tarife za ugostitelje; jedna za objekte u kojima je glazba pozadinska, a druga u kojima glazba također služi za ples i zabavu. Prva

tarifa kategorizirana je isto kao i u Hrvatskoj, prema broju mjesta u objektu, uz razliku da su cjenovni razredi nešto uži nego što je to slučaj u Hrvatskoj. Najmanja cijena određena je za objekte do 15 mjesta, 389 eura, dok je najviša cijena od 1.616 eura određena za objekte s 501 i više mjesta. Druga tarifa određuje se prema broju dana u godini kada je objekt otvoren i to u čak 11 cjenovnih razreda. Prema toj tarifi, najmanji mogući godišnji iznos ima raspon cijena od 29 do 345 eura, dok je najveća moguća cijena dana rasponom od 1.038 do 1.884 eura. Naplata za prvu tarifu je polugodišnja, dok se druga tarifa obračunava po danu.

Mađarska

Osim Danske i Hrvatske, još jedino Mađarska kolektivno obračunava licencu za autorsko pravo i prava izvođača. Tri su osnovna kriterija prema kojima se određuje cijena licence u Mađarskoj – veličina grada, radno vrijeme objekta i klasa objekta. Restorani i kafići raspoređeni su u tri različite klase i cijena licence raste ovisno o broju zvjezdica dodijeljenih pojedinom objektu. Cijena također raste s veličinom mjesta u kojem objekt posluje te s produljenjem radnog vremena iza 20, 22 i 24 sata. S obzirom na to da se cijene u Mađarskoj određuju prema danu, najniža moguća dnevna cijena licence iznosi 0,65 eura za objekt s dvije zvjezdice koji je otvoren do 20 sati u naselju do 1.000 stanovnika. Najvišu moguću cijenu od 6 eura po danu plaćaju objekti s četiri i pet zvjezdica koji se nalaze u Budimpešti i otvoreni su i nakon ponoći.

Portugal

Cijene licence za prava autora u Portugalu određuju se prema tipu glazbe koja se pušta u ugostiteljskom objektu te prema broju posjetitelja koje objekt može primiti. Najnižu cijenu od 139 eura godišnje plaćaju objekti koji mogu primiti do 25 posjetitelja i u kojima se glazba pušta samo u pozadini. Objekti koji mogu primiti do 100 posjetitelja te u kojima je dozvoljen ples i odvijaju se karaoke plaćaju primjerice čak 3.360 eura godišnje za licence.

U Portugalu se prava izvođača naplaćuju zajedno s pravima proizvođača fonograma. Osim toga, Portugal i Hrvatska su jedine zemlje koje kod naplate razlikuju kafiće, restorane, barove i pubove. To čini usporedbu hrvatskih tarifa s portugalskim najlakšom i najusporedivijom među svim analiziranim zemljama. Prava izvođača i proizvođača fonograma u Portugalu se naplaćuju prema kriteriju broja posjetitelja te načinu plaćanja. Korisnici koji su se odlučili odjednom platiti naknadu za cijelu godinu, plaćaju najnižu cijenu i to u iznosu od 73 eura godišnje ukoliko se radi o kafiću za maksimalno 50 posjetitelja, 171 euro za restoran do 25 posjetitelja, te 395 eura za bar ili pub koji može primiti 50 posjetitelja.

Srbija

U Srbiji se cijena kolektivne licence, slično kao i u Hrvatskoj, određuje prema tri kriterija: prema površini objekta, značaju koji glazba ima za poslovanje ugostitelja te prema geografskom položaju ugostiteljskog objekta. Najnižu cijenu stoga plaćaju objekti kapaciteta do 50 mjesta, koji se nalaze u istočnoj ili južnoj Srbiji te kojima je glazba tek u pozadini. Područje dva najveća grada i turistička područja plaćaju najvišu cijenu licence, dok je ostatak

zemlje podijeljen u devet različitih cjenovnih razreda složenih prema razvijenosti regije. Uzevši navedeno u obzir, cijena licence u Srbiji kreće se od 3 do 77 eura mjesečno.

Ujedinjeno Kraljevstvo

U Ujedinjenome Kraljevstvu sredstva od licenci za autorsko pravo prikuplja agencija PRS *for Music*. Prema toj tarifi dopušteno je naplaćivanje korištenja glazbe u postotku od ukupnog godišnjeg troška reprodukcije glazbe i to 4 posto za kafiće i restorane i 6 posto za pubove i barove. Prema ovoj tarifi najnižu cijenu od 115 eura godišnje plaćaju pubovi i barovi površine do 120 četvornih metara u kojima se glazba emitira putem radio prijemnika, te cijenu od 144 eura godišnje koju plaćaju restorani i kafići s najviše 30 sjedećih mjesta. Cijena raste ukoliko se umjesto preko radio prijemnika glazba emitira putem glazbene linije, a cjenovni razredi povećavaju se za svakih dodatnih 20 sjedećih mjesta.

Ujedinjeno Kraljevstvo primjer je tarifa koje umjesto nagrađivanja urednih korisnika, kažnjavaju neuredne korisnike višim tarifama. Tarifa za prava izvođača i proizvođača fonograma tako raste za čak 50 posto ukoliko ugostitelj ne nabavi licencu na vrijeme. Isto tako, objekti s površinom manjom od 50 četvornih metara te objekti koji imaju samo radio prijemnik ili televizor, uživaju popust od 50 posto na osnovnu cijenu. Osnovna cijena pak ovisi isključivo o površini objekta. Tako objekti do 400 četvornih metara plaćaju 12 eura mjesečno, dok oni najveći s površinom od 951 do 1.000 četvornih metara mjesečno moraju izdvojiti 373 eura.

Licence za autorsko pravo i prava izvođača

Belgija

Autorska prava u Belgiji naplaćuju se prema dvije tarife; jedna je za objekte sa živom glazbom, a druga za objekte s pozadinskom glazbom. U prvoj skupini osnovni kriterij kod određivanja cijene je broj dana u tjednu kada objekt posluje i prema tom kriteriju minimalni mjesečni iznos naknade je 56 eura, dok je maksimalni mjesečni iznos postavljen na 122 eura. Cijena međutim raste ovisno o cijeni najprodavanijih pića u objektu. Ukoliko je cijena najprodavanijih pića viša od 2 eura, osnovna cijena raste za 25 posto na svakih 1,25 eura iznad granice od 2 eura. Druga relevantna tarifa je ona za objekte u kojoj je glazba u pozadini. Tri osnovna kriterija kod određivanja cijene u toj skupini su broj obroka otplate (12 – mjesečno, 4 – tromjesečno ili 1 - godišnje), tip uređaja kojim se glazba prenosi te imaju li objekti predviđen prostor za povremeni ples. Najnižu cijenu od 434 eura godišnje tako plaćaju objekti koji odjednom plate licencu za cijelu godinu, u kojima se glazba reproducira uređajima kojima se prenosi samo zvuk te objekti u kojima nije predviđen ples. Kod obje tarife, cijena se povećava za 25 posto na svakih dodatnih 100 četvornih metara ukoliko objekt ima površinu veću od 100 četvornih metara.

Prava izvođača naplaćuju se prema jednoj tarifi u kojoj se cijene određuje prema četvornim metrima objekta i prema trajnosti objekta tako da ih se razvrstava u trajne i povremene objekte

te terase na otvorenom. Najnižu cijenu plaćaju povremeni objekti i terase na otvorenom do 100 četvornih metara, u iznosu od 82 eura godišnje.

Cipar

Za prikupljanje sredstava od licenci za autorsko pravo na Cipru, zadužena je britanska agencija *PRS for Music* koja korištenje glazbe naplaćuje prema tarifi za autorsko pravo. Prema toj tarifi najnižu cijenu od 115 eura godišnje plaćaju pubovi i barovi do 120 četvornih metara koji glazbu emitiraju putem radio prijemnika, te cijenu od 144 eura godišnje koju plaćaju restorani i kafići koji imaju do 30 sjedećih mjesta. Cjenovni razredi povećavaju se za svakih dodatnih 20 sjedećih mjesta te ukoliko se umjesto preko radio prijemnika glazba emitira putem glazbene linije. Ovom tarifom također dopušta se naplaćivanje korištenja glazbe u postotku ukupnog godišnjeg troška reprodukcije glazbe i to 4 posto za kafiće i restorane te 6 posto za pubove i barove.

Sredstva od licenci za prava izvođača prikuplja ciparska agencija prema jednoj važećoj tarifi za restorane i kafiće prema kriteriju veličine objekta. Najnižu naknadu tako plaćaju objekti do 50 četvornih metara u iznosu od 190 eura godišnje. Svakih sljedećih 100 četvornih metara dodatno se naplaćuje po 94 eura.

Češka

U Češkoj se autorsko pravo naplaćuje prema tipu prijenosnika glazbe te prema broju stanovnika u mjestu u kojem se objekt nalazi. Također, uredni platiše i oni koji unaprijed sklope godišnji ugovor ostvaruju pravo na naplatu po sniženoj tarifi. Najnižu mjesečnu tarifu od 3 eura plaćaju objekti u mjestima do 500 stanovnika u kojima se glazba emitira putem glazbene linije, dok najvišu cijenu od 75 eura plaćaju objekti u mjestima s više od 150.000 stanovnika u kojima se glazba emitira putem video zida.

Prava izvođača naplaćuju se na sličan način. Također se razlikuju standardna i snižena tarifa za uredne platiše, a cijena licence određuje se prema tipu prijenosnika i broju stanovnika u mjestu. Najnižu tarifu od 5 eura mjesečno plaćaju objekti u mjestima do 1.000 stanovnika u kojima se glazba emitira putem glazbene linije, dok najvišu tarifu od 59 eura plaćaju objekti u mjestima iznad 100.000 stanovnika i u objektima u kojima se glazba emitira putem televizora dijagonale ekrane veće od 200 centimetara.

Grčka

Prava autora u Grčkoj naplaćuju se prema veličini objekta te njegovom geografskom položaju. Objekti do 50 četvornih metara u prvoj zoni (obala i turistička područja) plaćaju 10 eura mjesečno, dok oni u provinciji plaćaju 70 posto tog iznosa. Najviša cijena postavljena je na 27 eura mjesečno za ugostiteljske objekte površine od 451 do 500 četvornih metara koji se nalaze u prvoj zoni.

Grčka je jedina zemlja u našem uzorku koja cijenu licence za prava izvođača za ugostitelje određuje prema ostvarenim prihodima i to u iznosu od 10 posto bruto prihoda. Postoje međutim i minimalni iznosi koji se određuju prema kriteriju veličine prostora te razdoblju poslovanja. Najniži iznos minimalne cijene iznosi tako 50 eura godišnje za objekte do 50 četvornih metara koji posluju do pet mjeseci u godini. Ukoliko posluju do sedam mjeseci godišnje, iznos se penje na 70 i zatim na 100 eura ukoliko posluju cijelu godinu.

Nizozemska

Autorsko pravo i prava izvođača u Nizozemskoj naplaćuju se prema jednostavnom i jedinstvenom kriteriju površine ugostiteljskog objekta u kojem se reproducira glazba u pozadini. Najnižu godišnju naknadu za autorsko pravo plaćaju objekti površine do 30 četvornih metara, 78 eura, dok najnižu cijenu za prava izvođača od 481 eura plaćaju objekti površine do 100 četvornih metara.

Njemačka

Dvije su tarife relevantne za naplatu autorskog prava kod njemačkih ugostitelja; jedna za restorane i kafiće, a druga za pubove s glazbom. Prema prvoj tarifi cijena se određuje prema načinu plaćanja, tipu prijenosnika te prema površini objekta. Najnižu cijenu od 220 eura godišnje plaćaju objekti površine do 100 četvornih metara u kojima se glazba reproducira putem glazbene linije te ukoliko se licenca plati odjednom za cijelu godinu. Licenca u pubovima s glazbom naplaćuje se prema načinu plaćanja, površini objekta i brojem dana u tjednu kada je objekt otvoren za posjetitelje. Ukoliko se cjelogodišnja licenca plati odjednom, ugostitelj čiji je objekt otvoren tri dana u tjednu i čija je površina manja od 100 četvornih metara, platit će minimalni iznos od 582 eura godišnje.

Prava izvođača naplaćuju se prema tarifama za prava autora na način da se ista uveća za 20 posto.

Španjolska

Poput mnogih turističkih zemalja s izraženim sezonskim turizmom, Španjolska razlikuje dvije tarife, jednu za objekte koji su otvoreni cijelu godinu, a drugu za one koji rade samo za vrijeme turističke sezone. Osnovni kriterij za obje tarife je površina objekta pa tako objekti koji rade cijelu godinu, minimalno plaćaju 17 eura mjesečno ukoliko imaju površinu manju do 50 četvornih metara, dok sezonski objekti iste površine mjesečno plaćaju 67 eura. Cijena licence povećava se s površinom s tim da cijena svakih sljedećih 50 četvornih metara u sezonskim objektima raste približno četiri puta brže od cijene za objekte koji su otvoreni cijelu godinu.

Španjolska ima jedinstvenu tarifu za prava izvođača koja iznosi 49,93 eura mjesečno za sve javne prostore koji su u sektoru ugostiteljstva, neovisno o geografskom položaju, površini objekta, namjeni i sl.

Licence za autorsko pravo

Austrija

Cijene licence za pravo autora u Austriji određuju se ponajprije prema tome postoji li naplata ulaza u ugostiteljskome objektu ili ne. U slučaju da postoji naplata, cijena naknade određuje se ovisno o tome je li u objektu predviđen ples ili nije predviđen ples i ovisno o broju posjetitelja i to po cijeni od 0,0736 (bez plesa, jednostavni objekti) do 0,8536 eura po posjetitelju (ples i prvoklasni barovi), ovisno o kategoriji objekta. Ukoliko se ulaz ne naplaćuje, cijena se određuje prema kategoriji objekta i prema broju posjetitelja. Najjednostavniji objekti tako po posjetitelju plaćaju 0,03 eura ili minimalno 6,06 eura mjesečno, dok prvoklasni barovi po posjetitelju moraju izdvojiti 0,0684 eura ili minimalno 11,54 eura mjesečno.

Crna Gora

Naknade za pravo autora u Crnoj Gori naplaćuju se ovisno o tome emitira li se glazba putem električnog uređaja ili se glazba izvodi uživo u objektu. U slučaju žive glazbe, vlasnik ima dvije opcije: priložiti podatke o prihodima/rashodima za pojedini glazbeni događaj i platiti šest posto tog iznosa ili pak da mu se naknada obračuna prema broju posjetitelja. Za objekte s glazbom u pozadini naknada se određuje prema broju sjedećih mjesta. Najniža mjesečna naknada tako iznosi 20 eura za objekte do 30 mjesta pa sve do 100 eura za objekte koji imaju od 301 do 500 mjesta.

Finska

Finska ima vrlo jednostavnu i jedinstvenu tarifu za određivanje cijene licence za autorska prava. Jedini kriterij je broj posjetitelja u objektu, a cijena se određuje pomoću 15 različitih cjenovnih razreda. Najnižu cijenu licence od 19 eura mjesečno plaćaju objekti koji mogu primiti do 24 posjetitelja, a najvišu cijenu od 264 eura objekti s preko 1.000 posjetitelja.

Francuska

U Francuskoj se cijena licence određuje prema kapacitetu objekta i prema veličini mjesta u kojem se objekt nalazi. Glavni grad koji je i turističko središte Francuske ima najvišu tarifu koja se kreće od 1.317 do 1.833 eura godišnje, ovisno o broju mjesta u ugostiteljskom objektu. Najnižu cijenu plaćaju objekti u mjestima koja imaju do 2.000 stanovnika, od 882 do 1.228 eura godišnje. Ukoliko se u objektu pak nalazi samo jedan uređaj za emitiranje glazbe, osnovna cijena umanjuje se za 50 posto, ali se ista povećava za 50 posto ukoliko se u objektu nalazi viš različitih uređaja za reprodukciju glazbe. Kako naknada ne bi previše teretila poslovanje neprofitabilnih ugostitelja, oni s prometom manjim od 80.000 eura godišnje ostvaruju popust od 15 posto na osnovnu tarifu.

Norveška

Osnovni kriteriji za određivanje cijene licence u Norveškoj su broj mjesta u objektu i služi li glazba za ples ili se čuje tek u pozadini. Ukoliko se u objektu pušta plesna glazba, naknada se plaća po danu i to od 52 eura za objekte do 50 mjesta sve do 313 eura za objekte od 301 do 400 mjesta. Za objekte s glazbom u pozadini tarifa je mjesečna i kreće se od 485 eura za male objekte do 1.931 euro za objekte koji mogu primiti do 400 posjetitelja. Minimalni godišnji iznos naknade za obje kategorije iznosi 1.065 eura.

Slovenija

U Sloveniji se cijena licence određuje prvenstveno prema broju mjesta u objektu tako da se cijena kreće od 33 eura mjesečno za objekte koji imaju do 50 mjesta sve do 144 eura za objekte koji imaju od 451 do 550 mjesta. Međutim, predviđeni su mnogi popusti i iznimke ovisno o načinu plaćanja, ponudi hrane, ponudi sadržaja te broju i vrsti uređaja za reprodukciju glazbe. Ukoliko vlasnik plati cjelogodišnju naknadu odjednom odobrava se 20 posto popusta, 10 posto na plaćanje u dva obroka te pet posto na tromjesečno plaćanje. Nadalje, ukoliko ugostitelj ima u ponudi *a la carte* meni, cijena se smanjuje za 30 posto. Ukoliko u ponudi ugostitelj ima karaoke, cijena raste za 25 posto, dok je cijena bitno manja ukoliko se u objektu nalazi samo radio prijemnik ili televizor.

Švedska

Tarifa u Švedskoj određena je brojem mjesta u ugostiteljskom objektu te brojem dana kada je objekt otvoren za javnost. Najnižu cijenu od 192 eura godišnje plaćaju ugostitelji čiji su objekti do 20 mjesta otvoreni najviše 100 dana godišnje. Objekti iste veličine koji su otvoreni više od 312 dana godišnje plaćaju godišnju naknadu u iznosu od 280 eura koja se postupno povećava s brojem mjesta u objektu sve do maksimalnih 2.760 eura ukoliko objekt ima više od 400 mjesta.

Turska

Turska ima nekoliko različitih tarifa kojima se određuju naknade za ugostiteljske objekte. Najbliže hrvatskoj klasifikaciji su skupine koje uređuju tarifu za restorane i kafiće te tarifu za barove. Cijene u obje tarife određuju se prema kriteriju površine objekta i prema tipu glazbe (isključivo glazba koja se reproducira putem električnih uređaja ili u kombinaciji s živom glazbom). Najnižu cijenu plaćaju restorani i kafići površine do 50 četvornih metara u kojima se pušta glazba s električnih uređaja, 619 eura godišnje, a najvišu barovi površine preko 50 četvornih metara koji kombiniraju oba tipa glazbe, 2.810 eura godišnje. Ove su cijene međutim podložne brojnim predviđenim popustima. Primjerice, objekti koji posluju manje od šest mjeseci godišnje plaćaju tek 50 posto naknade, a sva mjesta koja imaju manje od 3 milijuna stanovnika, a nisu u turističkoj zoni imaju pravo na pet do 50 posto popusta na osnovnu cijenu. Predviđeni su također i popusti s obzirom na razvijenost regije u iznosima od pet do 15 posto.

4.2. Određivanje jedinstvene ponderirane prosječne cijene licence za ugostitelje u pojedinim europskim zemljama

Svaka zemlja ima specifičan način određivanja licence za ugostitelje zato što koristi poseban način kategorizacije, izbor kriterija, graničnih vrijednosti, minimalnih iznosa, popusta i sl. Kako je nemoguće pronaći dvije zemlje s identičnim načinom određivanja licence, morali smo za svaku zemlju izračunati jedinstvenu prosječnu ponderiranu cijenu licence (JPPCL) koju je moguće uspoređivati s licencama drugih zemalja. Pri tome smo se vodili sljedećim pretpostavkama:

1. Nijedna od analiziranih zemalja, osim Hrvatske i Portugala, ne razlikuje tarife za kafiće i restorane. Stoga je JPPCL određena skupno za kafiće i restorane.
2. Gdje je to bilo moguće, koristili smo tarife s popustima te tarife za uredne korisnike kako bi usporedba s Hrvatskom bila što vjerodostojnija.
3. U većini zemalja nalazili smo kako se cijene određuju prema četvornim metrima ugostiteljskog objekta pri čemu je najčešći prag 400 četvornih metara, nakon kojeg se cijena linearno povećava za svakih daljnjih 50 ili 100 četvornih metara. S obzirom da je udio prostora površine iznad 400 četvornih metara u ukupnim objektima vrlo malen, odlučili smo cijenu za objekte do 400 četvornih metara uzeti kao maksimalnu moguću cijenu. Na taj način smo iz analize izostavili objekte velike površine jer smatramo da je pogreška pristranosti u ovome slučaju vrlo malena, odnosno zanemariva.
4. Raspodjelu cjenovnih razreda prema četvornim metrima ili broju mjesta u objektu pokušali smo u najvećoj mogućoj mjeri prilagoditi cjenovnim razredima u Hrvatskoj koji su podijeljeni u 4 skupine (do 30 mjesta, od 31 do 100 mjesta, od 101 do 200 mjesta te 201 i više mjesta).
5. Kada nije bilo moguće izvršiti prilagodbu prema prethodnoj točki, tada smo prilagodili udjele pojedinih objekata prema dostupnoj strukturi za Hrvatsku. Kada je prilagodba prema prethodnoj točki bila moguća, koristili smo udjele pojedinih objekata prema dostupnoj strukturi za Hrvatsku kao pondere za izračun JPPCL-a.
6. Ukoliko se neke cijene određuju prema kategoriji objekta, jednostavnim objektima dodijeljen je ponder 0,7, objektima više kvalitete dodijeljen je ponder 0,2, dok je prvoklasnim objektima dan ponder 0,1.
7. Ukoliko se negdje posebno određuju cijene za objekte u kojima je dozvoljen povremeni ples, tim se objektima dodjeljuje ponder 0,05, dok ostali objekti imaju ponder 0,95.
8. Ukoliko se negdje posebno određuju cijene za barove i pubove, tim se objektima dodjeljuje ponder 0,05, dok ostali objekti imaju ponder 0,95.
9. Ukoliko se negdje posebno određuju cijene za povremene objekte, tim se objektima dodjeljuje ponder 0,05, dok trajni objekti imaju ponder 0,95.
10. Ukoliko se negdje posebno određuju cijene za objekte u kojima je uređaj za prijenos glazbe radio ili glazbena linija, objektima u kojima je uređaj radio dodjeljuje se ponder 0,7, dok ponder objekata s glazbenom linijom iznosi 0,3.
11. Ukoliko se negdje posebno određuju cijene prema broju radnih dana u tjednu, kao referentna uzeta je cijena za maksimalni broj dana u tjednu kako bi usporedba s Hrvatskom bila što vjerodostojnija.

12. Ukoliko se negdje cijene određuju prema broju stanovnika u mjestu u kojem se objekt nalazi, cijene i cjenovni razredi su prilagodbene kategorizaciji u Hrvatskoj.
13. Ukoliko se negdje cijena određuje po danu, polugodišnje ili po godini, ista je prilagodbena za mjesečni izračun.

U skladu sa strukturom tarifa u pojedinim zemljama i prema navedenim pretpostavkama, izračunali smo JPPCL koristeći sljedeću formulu:

$$JPPCL = \frac{\sum_{i=1}^n w_i x_i}{\sum_{i=1}^n w_i}$$

gdje i predstavlja kategoriju, w_i označava udio objekata i -te kategorije u ukupnome broju objekata, x_i označava cijenu za odgovarajuću kategoriju, dok je n oznaka za broj pojedinih kategorija cijene koje koristimo u izračunu.

Izračun JPPCL za Hrvatsku je napravljen na temelju podataka o strukturi cijena za kategorije restorani i barovi te podataka o broju restorana i barova pravnih osoba koji su tijekom svakog pojedinog mjeseca tijekom 2013. godine plaćali naknadu za kolektivnu licencu HDS ZAMP-u. Mjesečni podaci o broju restorana i barova koji plaćaju naknadu su prikazani u prilogu studiji. Budući da podaci HDS ZAMP-a razvrstavaju ugostiteljske objekte koji uredno plaćaju kolektivnu licencu po veličini, radnom vremenu i geografskom položaju, u mogućnosti smo izračunati vrlo preciznu ponderiranu cijenu licence za restorane i barove u Hrvatskoj. Izrazito je važno napomenuti da smo takvim izračunom dobili prosječnu ponderiranu cijenu koja uzima u obzir činjenicu da značajan dio restorana i kafića ne posluje cijelu godinu, već samo tijekom ljetne sezone. Također je važno napomenuti da je JPPCL za Hrvatsku računata tako da je u obzir uzet ukupni popust kojeg je moguće ostvariti prilikom plaćanja licence, a ne puna cijena licence za ugostiteljske objekte koji nisu uredni u izvršavanju svoje obaveze. JPPCL je za sve zemlje izračunat bez poreza na dodanu vrijednost.

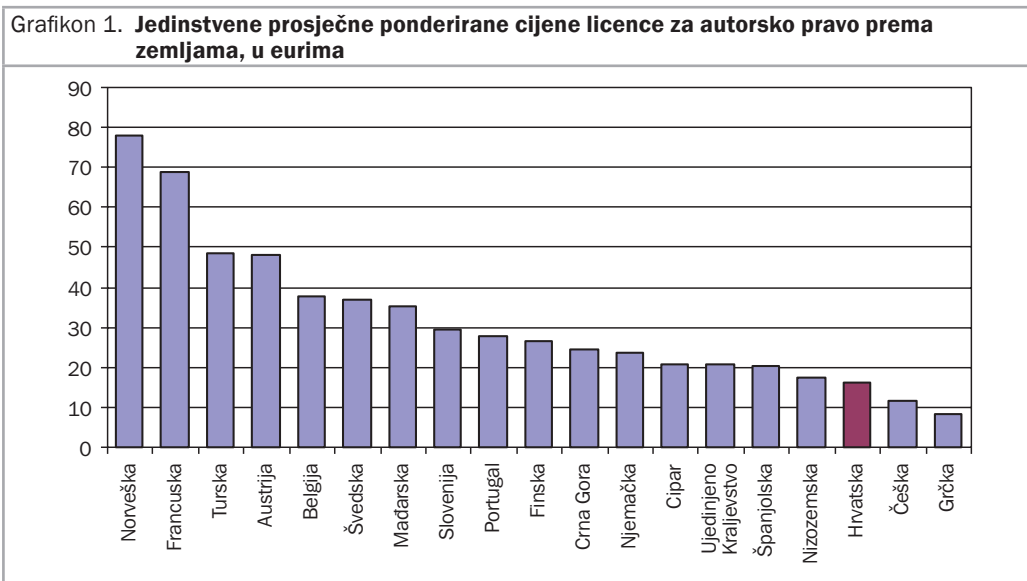
Tablica 2 prikazuje iznose JPPCL-a prema zemljama, prema tri različite kategorije i prema pojedinim iznosima licence. Pogled na prvu kategoriju otkriva da od šest zemalja za koje imamo pristup podacima za licence za sva tri prava, Srbija ima najnižu kolektivnu licencu u iznosu od 11,15 eura mjesečno (4. stupac). Hrvatska je druga po redu s licencom od 25,85 eura mjesečno. Hrvatska je također druga najjeftinija zemlja kada usporedimo skupno autorsko pravo i prava izvođača (3. stupac), odmah nakon Grčke. U 2. stupcu prikazane su samo licence za autorsko pravo koje su nam dostupne za 19 analiziranih zemalja. Hrvatska se s cijenom licence od 16,08 eura mjesečno i dalje nalazi u skupini zemalja s najjeftinijom licencom, koja je viša jedino od cijena u Grčkoj i Češkoj.

Tablica 2. Iznosi jedinstvene prosječne ponderirane cijene licence prema zemljama, u eurima			
	Autorsko pravo	Autorsko pravo i izvođačka prava	Autorsko pravo, izvođačka i prava proizvođača fonograma
Licence za autorska prava, prava izvođača i fonograma			
Danska			85,22
Hrvatska	16,08	20,97	25,85
Mađarska	35,17	62,52	78,16
Portugal	27,99		40,91
Srbija			11,15
Ujedinjeno Kraljevstvo	20,57		32,99
Licence za autorska i prava izvođača			
Belgija	37,78	51,33	
Cipar	20,57	37,99	
Češka	11,48	22,39	
Grčka	8,25	17,45	
Nizozemska	17,23	58,20	
Njemačka	23,53	28,24	
Španjolska	20,25	70,18	
Licence za autorska prava			
Austrija	48,10		
Crna Gora	24,47		
Finska	26,56		
Francuska	68,73		
Norveška	77,88		
Slovenija	29,38		
Švedska	36,81		
Turska	48,42		

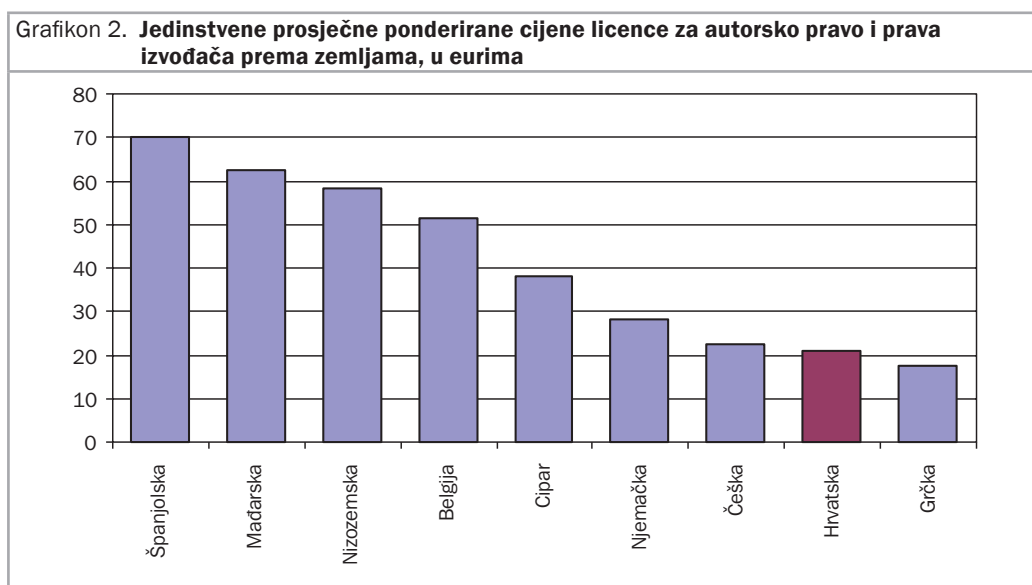
Izvor: izračun autorica.

Grafikon 1. prikazuje JPPCL za autorsko pravo od najviše prema najnižoj cijeni licence. Sedam zemalja ima natprosječno visoku cijenu licence, višu od 32 eura mjesečno. Očekivano se primjerice među tim zemljama nalaze Norveška kao zemlja s najskupljom licencom, Francuska, Švedska, Belgija i Austrija. Međutim, ne možemo zaključiti da zemlje s najvišim standardnom imaju i najviše cijene licence jer se među sedam natprosječno skupih zemalja nalaze Mađarska i Turska, zemlje koje imaju daleko niži standard od skandinavskih i zapadnoeuropskih zemalja. Isto tako ne možemo tvrditi niti da zemlje s nižim standardom imaju najniže tarife jer su primjerice Nizozemska i Ujedinjeno Kraljevstvo skupa s Hrvatskom, Ciprom i Češkom u skupini zemalja s najjeftinijom licencom. Licenca za autorsko pravo u Hrvatskoj dvostruko je niža od prosječne cijene analiziranih zemalja što upućuje na to da je cijena licence autorskih prava u Hrvatskoj podcijenjena u odnosu na europske zemlje i Tursku.

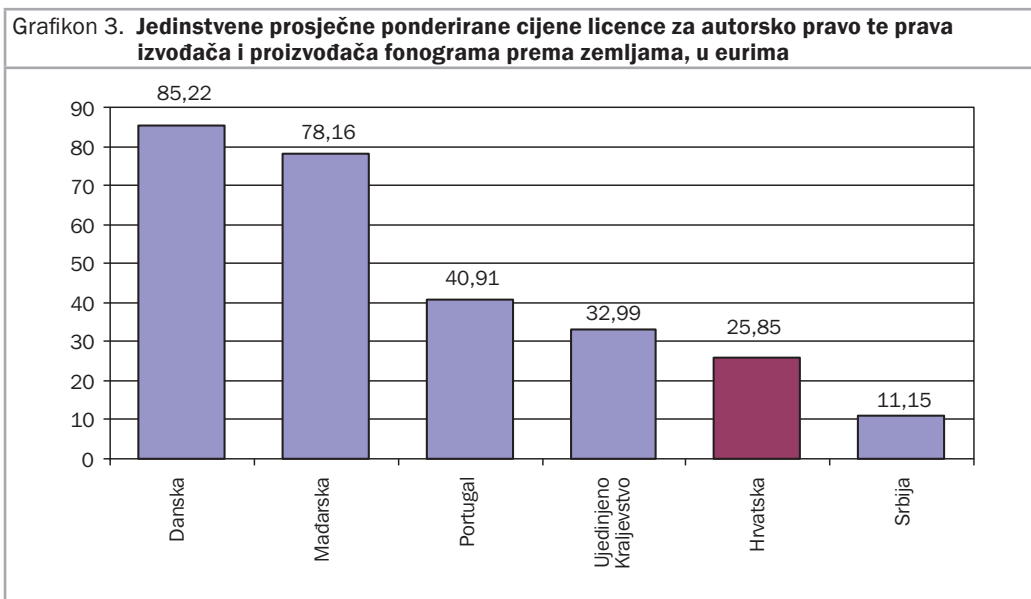
Kada se cijenama licenci za autorsko pravo, dodaju i prava izvođača, dolazimo do sličnih zaključaka kao i kod licenci za autorsko pravo (Grafikon 2.). Sada jedino Grčka ima nižu kolektivnu cijenu za ta dva prava od Hrvatske, dok čak sedam zemalja ima cijenu licence višu od cijene u Hrvatskoj. Skupa s Ciprom, Njemačkom, Češkom i Grčkom, Hrvatska je u skupini zemalja koje imaju ispodprosječnu cijenu ovih dviju licenci. Grafikon 3 prikazuje usporedbu JPPCL-a za šest zemalja koje prikupljaju sredstva od licenci za sva tri prava. Hrvatska zauzima pretposljednje mjesto među analiziranim zemljama jer je cijena kolektivne licence od 25,85 eura mjesečno viša jedino od cijene kolektivne licence u Srbiji.

Izvor: izračun autorica.

Izvor: izračun autorica.

Izvor: izračun autorica.

4.3. Prilagodba jedinstvene prosječne ponderirane cijene licence za razinu cijena ugostiteljskih usluga

Kako bi usporedba cijena licence među zemljama bila precizna i nepristrana, izračunate JPPCL-e podvrgnuli smo korekciji. Za korekciju smo koristili razine cijena ugostiteljskog sektora pojedinih država u odnosu na prosjek članica Europske Unije, koje su dostupne putem Eurostata. Korekcijom smo dobili cijene licenci u pojedinim zemljama prilagođene za razliku u cijenama ugostiteljskih usluga između Hrvatske i pojedine zemlje. Tako dobivene cijene možemo uspoređivati i na temelju usporedbe izvoditi zaključke o potencijalnoj precijenjenosti ili podcijenjenosti licence u Hrvatskoj.

U Tablici 3 prikazane su razlike u razinama cijena ugostiteljskih usluga u drugim zemljama u odnosu na Hrvatsku i cijene licence prilagođene za razine cijena u zemlji. Valja posebno napomenuti da ta razlika nije samo odraz različite razine cijena ugostiteljskih usluga, već je i odraz različite razine dohotka i kupovne moći između Hrvatske i analiziranih zemalja. Stoga smatramo da je upravo ona idealna osnovica za korekciju cijena kolektivnih licenci. Korekcija cijena licenci nam omogućava da simuliramo cijenu licence za europske zemlje i Tursku koja bi postojala kada bi te zemlje imale hrvatsku razinu cijena ugostiteljskih usluga i hrvatsku kupovnu moć. Na takav način možemo nesmetano uspoređivati cijene hrvatske kolektivne licence s cijenom licence u drugim zemljama, jer „simuliramo“ da sve zemlje imaju istu razinu cijena i kupovnu moć. Već iz letimičnog pogleda na tablicu može se ustanoviti da je Hrvatska među zemljama s nižim cijenama licence, bez obzira radi li se o licenci za autorsko pravo ili o kolektivnoj licenci.

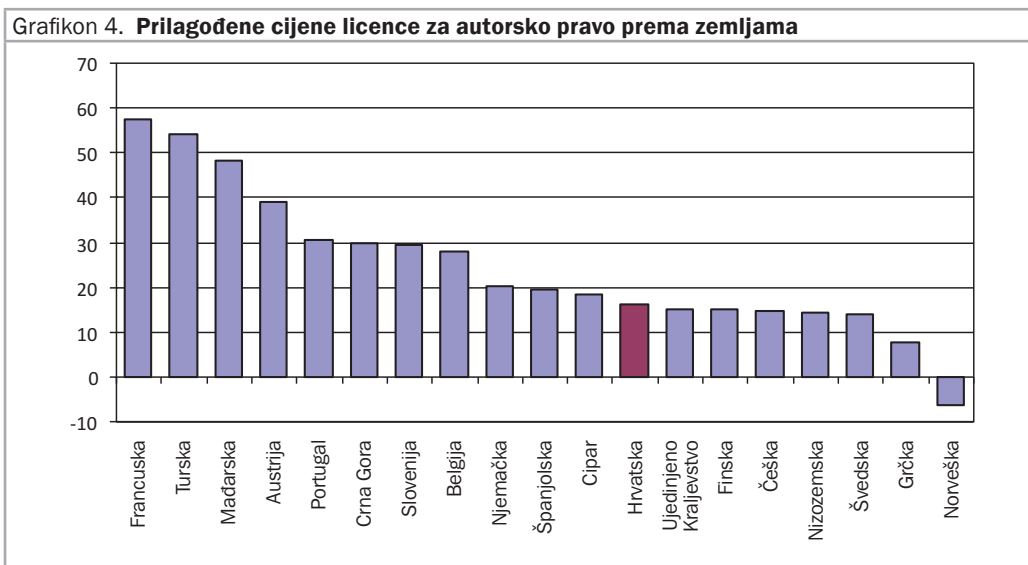
Grafikon 4 prikazuje rezultate korekcije cijene licence za razliku u razinama cijena između pojedinih zemalja i Hrvatske. Dobivene izračune možemo grubo podijeliti u tri skupine.

Prvu skupinu čine Francuska, Turska, Mađarska, Austrija, Crna Gora, Slovenija, Portugal i Belgija u odnosu na koje Hrvatska ima očito podcijenjenu cijenu licence. Sljedeću skupinu čine zemlje čije cijene licenci odstupaju od hrvatske cijene za najviše 30 posto. To su primjerice Njemačka i Španjolska u odnosu na koje su hrvatske cijene podcijenjene do 30 posto te Cipar u odnosu na koje su cijene u Hrvatskoj podcijenjene za najviše 20 posto. Cijene u Hrvatskoj precijenjene su za najviše 10 posto u odnosu na Ujedinjeno Kraljevstvo, Finsku i Češku, dok su cijene u odnosu na Nizozemsku i Švedsku precijenjene za najviše 20 posto.

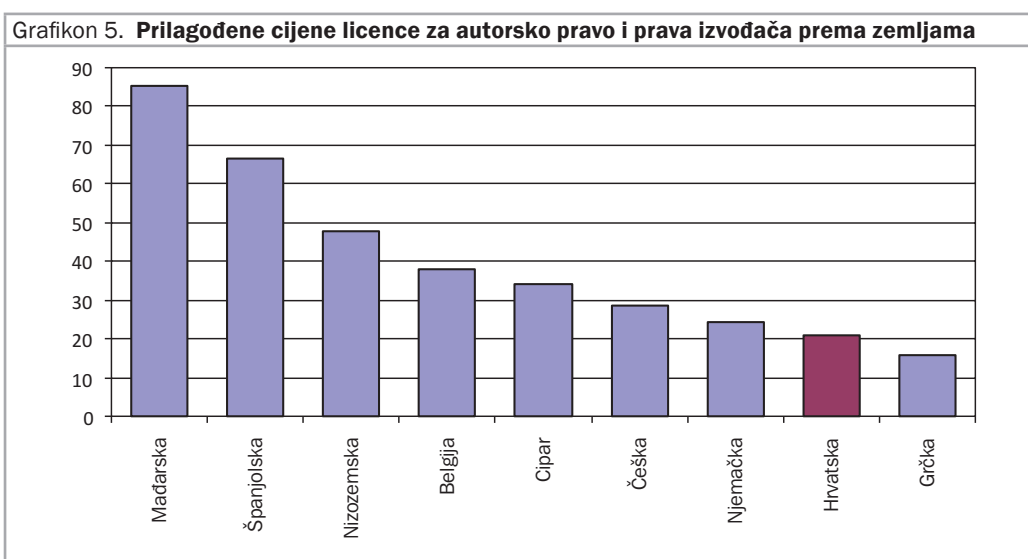
Tablica 3. Prilagođene cijene licence prema kategorijama i zemljama				
	Razlika u cijenama ugoditeljskih usluga između Hrvatske i analiziranih zemalja (u %)	Autorsko pravo	Autorsko pravo i izvođačka prava	Autorsko pravo, izvođačka i prava proizvođača fonograma
Licence za autorska prava, prava izvođača i fonograma				
Danska	77,4			27,95
Hrvatska	-	16,08	20,97	25,85
Mađarska	-42,3	48,08	85,47	106,84
Portugal	-10,3	30,48		44,55
Srbija	-40,0			15,02
Ujedinjeno Kraljevstvo	30,2	15,18		24,35
Licence za autorska i prava izvođača				
Belgija	29,8	27,99	38,03	
Cipar	11,3	18,55	34,26	
Češka	-32,8	14,75	28,78	
Grčka	10,0	7,53	15,93	
Nizozemska	20,3	14,20	47,95	
Njemačka	16,4	20,19	24,23	
Španjolska	6,2	19,38	66,39	
Licence za autorska prava				
Austrija	21,5	39,10		
Crna Gora	-25,7	29,92		
Finska	50,1	15,01		
Francuska	18,9	57,46		
Norveška	124,3	-6,15		
Slovenija	0,2	29,32		
Švedska	71,5	13,95		
Turska	-13,5	54,08		

Izvor: izračun autorica.

Samo dvije zemlje, Norveška i Grčka, čine treću skupinu zemalja u odnosu na koje Hrvatska ima izrazito precijenjene cijene licenci. Iz svega slijedi da su cijene licenci autorskog prava u Hrvatskoj približno na razini Ujedinjenog Kraljevstva, Finske i Češke te da su podcijenjene u odnosu na većinu analiziranih zemalja, točnije njih 11. Kada se u obzir uzmu i prava izvođača, cijena licence u Hrvatskoj čini se još više podcijenjenom što navodi na zaključak da je cijena licence za autorsko pravo nešto bolje određena u odnosu na cijenu licence za prava izvođača. Grafikon 5 prikazuje da je cijena licence u Hrvatskoj precijenjena jedino u odnosu na Grčku i to za najviše 30 posto. U odnosu na sve druge zemlje za koje su nam dostupni podaci, vrijednost korigirane cijene licence za pravo autora i prava izvođača sugerira da je ta cijena u Hrvatskoj podcijenjena.

Izvor: izračun autorica.

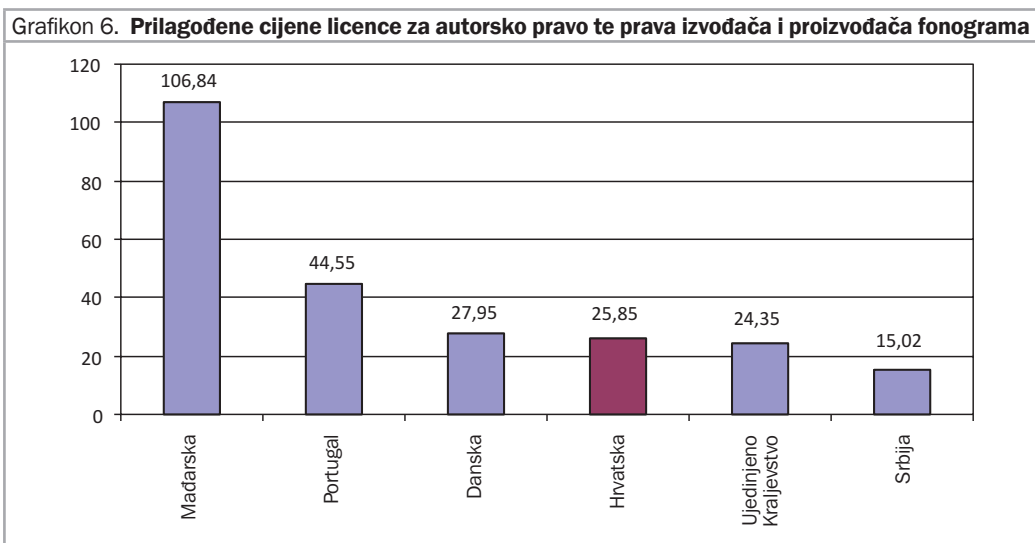

Izvor: izračun autorica.

Prethodni rezultat potvrđuje i Grafikon 6 koji upućuje na zaključak da je licenca za sva tri prava u Hrvatskoj podcijenjena u odnosu na Mađarsku i Portugal. Također, uz najviše 10 posto odstupanja, cijena u Hrvatskoj je na razini cijene licence u Danskoj i Ujedinjenome Kraljevstvu. Cijena kolektivne licence u Srbiji gotovo je dvostruko niža od one u Hrvatskoj i u tom smislu je cijena u Hrvatskoj precijenjena.

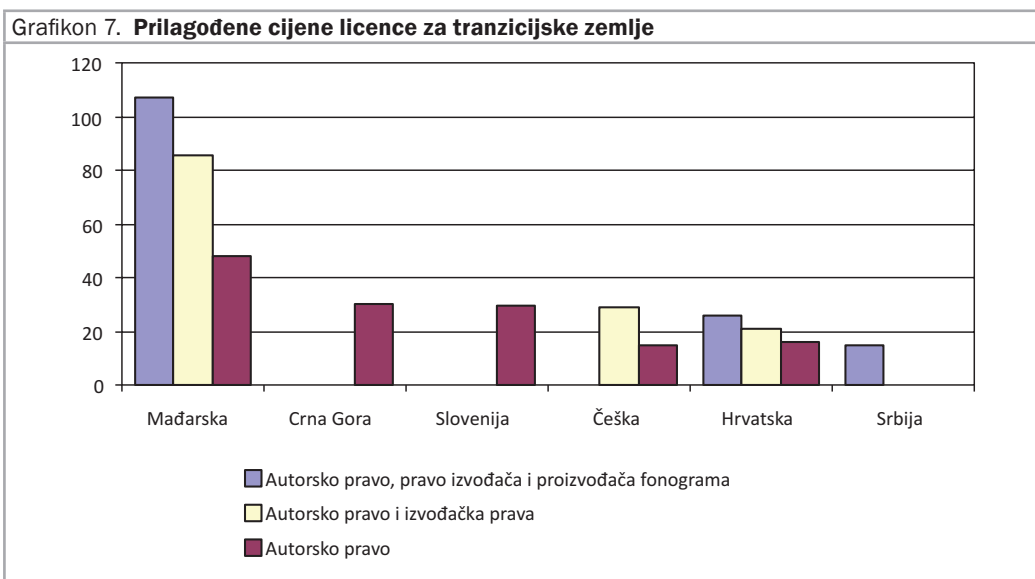
Iz provedene analize mogu se donijeti dva osnovna zaključka: da su cijene licence za autorsko pravo u Hrvatskoj ispodprosječne, ali približno na razini skupine zemalja koju čine Njemačka, Španjolska, Cipar, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Finska, Češka i Nizozemska te da su cijene licence za prava izvođača i prava proizvođača fonograma značajno podcijenjene u

odnosu na sve promatrane zemlje, osim u odnosu na Grčku koja uz Srbiju ima uvjerljivo najniže cijene licence od svih analiziranih zemalja.

Izvor: izračun autorica.

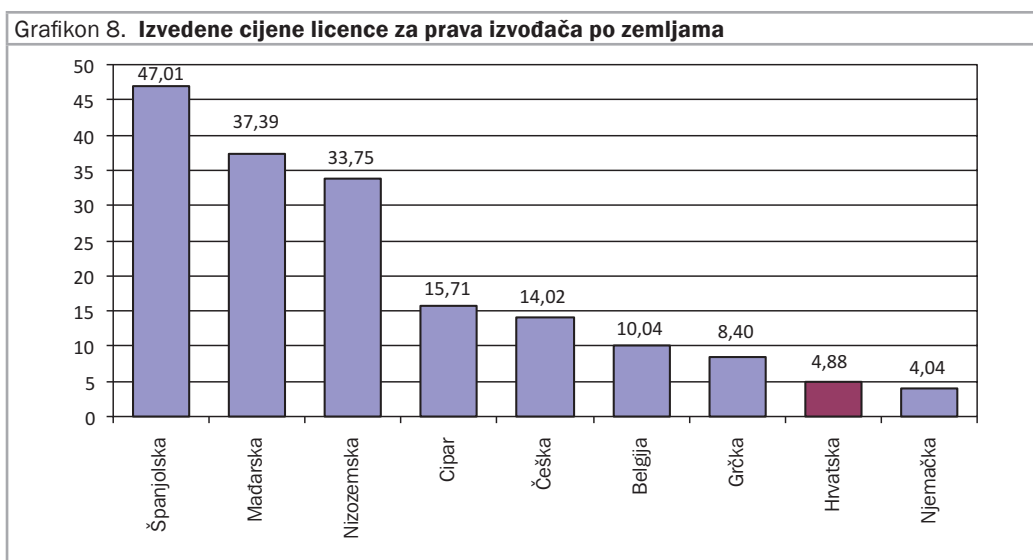
Skupina pak tranzicijskih zemalja koju čine Crna Gora, Češka, Hrvatska, Mađarska, Slovenija i Srbija otkriva da je među tim zemljama Hrvatska prosječna po cijenama licence (Grafikon 7). Prema cijenama licence za autorska prava može se Hrvatsku svrstati skupa s Češkom i Srbijom u skupinu najjeftinijih zemalja, Sloveniju i Crnu Goru u skupinu zemalja s nešto višom cijenom licence, a Mađarsku kao jedinu zemlju s visokom cijenom licence. Kada se izračunu dodaju prava izvođača, Hrvatska postaje zemlja s najnižom tarifom među tranzicijskim zemljama. Međutim, kod cijene kolektivne licence, Srbija ima najnižu cijenu licence, dok je Hrvatska na drugom mjestu, odmah iza Češke.

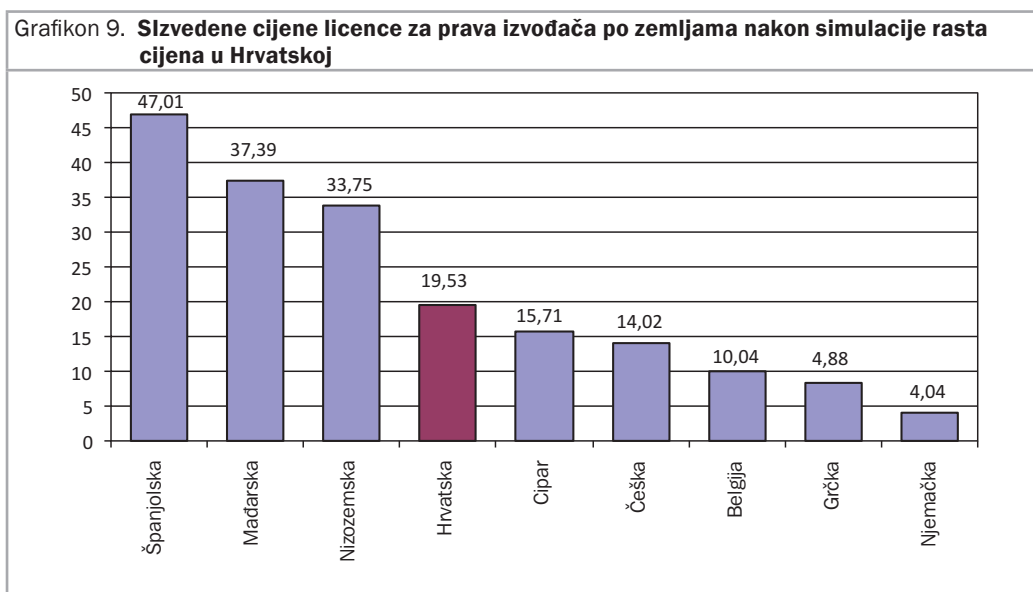
Napomena: ukoliko na nekim mjestima nedostaje stupac odgovarajuće boje, to znači da nam ti podaci nisu bili dostupni.

Izvor: izračun autorica.

Prema provedenoj analizi smatramo da je cijena licence za autorsko pravo u Hrvatskoj nalazi na donjem pragu raspona kretanja cijene licence za autorska prava. To znači je cijenu moguće nešto povećati, ili ju se može zadržati na sadašnjoj razini. Što se tarife za prava izvođača tiče, Grafikon 8. prikazuje da je cijena te licence u Hrvatskoj među najnižima i da bi ju se moglo povećati ukoliko se cijenu te licence u Hrvatskoj želi približiti europskom prosjeku. Kada bi se cijenu licence za prava izvođača povećalo 400 posto, cijena bi porasla na 19,53 eura što bi bilo približno prosjeku cijena u analiziranim zemljama (Grafikon 9). Tada bi dakako i cijena kolektivne licence porasla i to na 40,50 eura mjesečno što bi i dalje bilo blago ispod europskog prosjeka cijena, ali bi se cijene u Hrvatskoj tada najviše približile cijenama u Portugalu, za razliku od Danske i Ujedinjenog Kraljevstva u čijoj su skupini bile ranije.

Izvor: izračun autorica.

Izvor: izračun autorica.

5. Analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj

U prethodnom poglavlju studije izvršili smo komparativnu analizu cijena kolektivne licence za ugostitelje u zemljama Europske unije i zemljama kandidatima za ulazak u Europsku uniju (Srbija, Crna Gora i Turska). Cilj analize je bio utvrditi je li cijena kolektivne licence za ugostitelje u Hrvatskoj u okviru raspona cijena u drugim europskim zemljama. Komparativna analiza cijena kolektivnih licenci obuhvatila je ne samo usporedbu nominalnih cijena licenci za ugostitelje u Hrvatskoj i europskim zemljama, nego i korekciju tih cijena za opću razinu cijena ugostiteljskih usluga u pojedinim zemljama. Kako je već bilo objašnjeno u prethodnom poglavlju, korekcija nominalnih cijena je izvršena zato da bi se u analizi cijena licenci u obzir uzeli i razina kupovne moći u pojedinim zemljama koja za posljedicu ima značajna odstupanja u prosječnoj razini ugostiteljskih cijena. Rezultati analize su nedvojbeno pokazali da je cijena hrvatske licence (bilo da uspoređujemo samo licencu za autorska prava, licencu za autorska i prava izvođača, ili cijenu kolektivne licence koja uključuje i prava proizvođača fonograma) među nižima u Europi. Taj zaključak se ne mijenja čak ni kada korigiramo cijene licenci u drugim zemljama za razlike u prosječnim cijenama ugostiteljskih usluga. I u tom slučaju, cijena hrvatske licence je i dalje komparativno gledano relativno niska.

U ovom poglavlju studije naglasak prebacujemo sa usporedne analize cijene licence, na analizu utjecaja rashoda za licencu na poslovanje ugostitelja. Pri tome ćemo se poslužiti podacima o prosječnoj cijeni licence za Hrvatsku i europske zemlje koje smo opisali i prikazali u prethodnom poglavlju. Analiza u ovom poglavlju je podijeljena u dvije međusobno povezane cjeline. U prvoj cjelini prezentiramo komparativnu analizu utjecaja rashoda za licencu na poslovanje ugostitelja u Hrvatskoj i europskim zemljama. Posebno se analiziraju restorani i drugi tipovi ugostiteljskih objekata koji poslužuju hranu, a posebno kafići, barovi i ostali tipovi objekata koji poslužuju samo pića. U ovisnosti o tome jesu li nam za pojedine zemlje raspoloživi podaci o cijeni licence za autorska prava, prava izvođača ili prava proizvođača fonograma, u ovom poglavlju zasebno uspoređujemo utjecaj rashoda za licencu za autorska prava, zatim utjecaj rashoda za autorska prava i prava izvođača, te na kraju uspoređujemo utjecaj rashoda za sva tri prava na poslovanje ugostitelja. U drugoj cjelini ovog poglavlja detaljnije analiziramo poslovanje hrvatskih ugostitelja. Koristimo podatke Financijske agencije o poslovanju djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane i djelatnosti pripreme i usluživanja pića od 2007. do 2013., kako bismo odredili temeljne trendove u poslovanju te dvije djelatnosti i ocijenili utjecaj rashoda za kolektivnu licencu na njihovo poslovanje.

5.1. Komparativna analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji

5.1.1. Autorska prava

Kako bismo ocijenili utjecaj rashoda za licencu na poslovanje djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane (u nastavku teksta restorani) i djelatnosti pripreme i usluživanja pića (u nastavku teksta barovi) u europskim zemljama i Hrvatskoj, koristili smo podatke Eurostata o broju registriranih pravnih osoba u te dvije djelatnosti u zemljama Europske unije, njihovim ukupnim prihodima i ukupnim materijalnim troškovima. Podatke za te tri kategorije za Hrvatsku dobili smo iz baze podataka Financijske agencije koji su detaljnije analizirani u drugom dijelu ovog poglavlja, a podatke o prosječnoj mjesečnoj cijeni licence za autorska prava smo preuzeli iz prethodnog poglavlja. Svi navedeni podaci odnose se na 2011. godinu, zadnju godinu za koju su bili raspoloživi podaci za vrijeme izrade ove studije. Budući da su nam za europske zemlje dostupne jedino cijene licenci iz 2013., za sve zemlje koristimo te cijene kako bismo ocijenili utjecaj rashoda za licencu na poslovanje ugostitelja. Uz navedene podatke, za Hrvatsku koristimo i podatke Financijske agencije za 2013. jer zbog uvođenja fiskalnih blagajni ti podaci daju realniju sliku poslovanja ugostitelja u odnosu na podatke iz 2011. kada blagajni nije bilo. Na osnovi navedenih podataka možemo izračunati godišnje rashode ugostitelja za licencu za autorska prava, i to tako da cijenu mjesečne licence pomnožimo sa 12, kako bismo dobili godišnju cijenu licence, nakon čega tu godišnju cijenu množimo sa brojem pravih pravnih osoba, kako bismo dobili procjenu godišnjih rashoda ugostitelja za licencu.

Kako bismo ustanovili u kojoj mjeri ti rashodi opterećuju poslovanje ugostitelja, računamo udio tih rashoda u ukupnim prihodima poduzetnika te u ukupnim materijalnim troškovima poduzetnika. Uspoređujući dobivene udjele za pojedine zemlje, možemo jednostavno ustanoviti u kojim zemljama rashodi za licencu u značajnijoj mjeri opterećuju poslovanje ugostitelja, a u kojim zemljama ti rashodi ne predstavljaju osjetnije opterećenje u poslovanju.

Prije nego krenemo s diskusijom pokazatelja, valja također napomenuti da nažalost u ovu analizu nismo mogli uključiti sve zemlje za koje imamo raspoložive podatke o prosječnoj cijeni licence. Naime, Eurostat nam ne nudi podatke o broju ugostitelja i njihovim poslovnim pokazateljima za Grčku, za zemlje kandidate (Srbija, Crna Gora, Turska) i zemlje koje nisu članice Europske unije (Norveška). To znači da ćemo međunarodnu poredbenu analizu utjecaja rashoda za licencu na poslovanje ugostitelja raditi za Hrvatsku i zemlje članice Unije bez Grčke. Također valja nadodati da procjena godišnjih rashoda ugostitelja za licencu podrazumijeva da svi ugostitelji posluju sve mjeseci u godini, što dakako nije istina. Ta pretpostavka nam je neophodna kako bismo mogli ocijeniti iznos godišnjih rashoda za licencu koji je međunarodno usporediv.

Također, budući da nemamo podatke o prosječnom broju mjeseci poslovanja ugostitelja tijekom jedne godine, prisiljeni smo analizu raditi korištenjem pretpostavke da svi ugostitelji rade cijelu godinu. Radi usporedivosti s drugim zemljama, tu pretpostavku koristimo i za Hrvatsku, premda u slučaju naše zemlje imamo podatke o tome koliko ugostitelja u svakom

mjesecu jedne godine plaća licencu. To ujedno znači da su ocijenjeni godišnji rashodi za licencu svih zemalja nešto veći od stvarnih jer vremenske prilike utječu na varijacije u mjesečnoj aktivnosti ugostitelja u svim zemljama (drugim riječima, za pretpostaviti je da u svim analiziranim zemljama jedan dio restorana i kafića ne posluje tijekom cijele godine).

Zaključno, valja napomenuti da su u analizi u ovome poglavlju koristimo podatke o broju pravnih osoba u djelatnostima restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane i djelatnosti pripreme i usluživanja pića Financijske agencije. Ti podaci sugeriraju da je u Hrvatskoj u 2013. poslovalo 1.996 restorana i 2.350 bara. Drugim riječima, naša analiza obuhvaća ukupno 4.346 ugostiteljskih objekata pravnih osoba. Taj broj je nešto niži od broja ugostitelja pravnih osoba koji plaćaju kolektivnu licencu, a kojih prema podacima od HDS-ZAMP-a u Hrvatskoj ima ukupno 5.054. Razlika u ukupnom broju ugostitelja nastaje vjerojatno zato što Financijska agencija u statistikama djelatnosti pripreme i usluživanje hrane i pića vodi samo one ugostitelje pravne osobe kojima je ta djelatnost primarna, dok HDS-ZAMP kolektivnu licencu naplaćuje i od pravnih osoba kojima ugostiteljstvo nije primarna (pretežita) djelatnost, no koji svejedno u sklopu svog poslovanja imaju ugostiteljski objekt. Financijska agencija takve ugostitelje ne prepoznaje kao pravne osobe u djelatnostima pripreme i usluživanja hrane i pića, zbog čega je ukupni broj ugostitelja pravnih osoba koji plaćaju licencu veći od broja ugostitelja koje evidentira HDS-ZAMP. Mi smo u našoj analizi prisiljeni koristiti podatke Financijske agencije o broju ugostitelja pravnih osoba jer nam jedino ti podaci pružaju uvid u poslovne pokazatelje ugostitelja.

Analizu počinjemo rashodima za licencu na autorska prava. U Tablici 4. prikazani su osnovni pokazatelji poslovanja restorana; broj restorana koji su registrirani kao pravne osobe, njihovi ukupni prihodi i materijalni troškovi. Tablica prikazuje i iznose mjesečne cijene licence za autorska prava po zemljama kao i procjenu godišnjih rashoda za licencu za autorska prava. Procjene godišnjih rashoda za licencu za autorska prava značajno variraju u ovisnosti o veličini zemlje, što je i očekivano. Najveće rashode za licencu za autorska prava bilježe francuski restorani (124,5 milijuna eura) što je u potpunosti očekivano ako znamo da Francuska ima najveći broj restorana (preko 151 tisuću) koji ostvaruju 45 milijardi eura godišnje prihoda. 1774 hrvatskih restorana pravnih osoba kojima je djelatnost pripreme i usluživanja hrane pretežita djelatnost na ime rashoda za licencu za autorska prava tijekom jedne godine potroši 0,34 milijuna eura, pri čemu prosječni mjesečni iznos cijene licence koji se odnosi na autorska prava iznosi 16,1 euro. Tijekom analizirane godine (2011.), hrvatski restorani su prema podacima Financijske agencije ostvarili 315,2 milijuna eura prihoda te su istovremeno zabilježili 189,6 milijuna eura materijalnih troškova.

U 2013. ukupni prihod hrvatskih restorana se povećao na 472,4 milijuna eura, što je povećanje od 49 posto u odnosu na 2011. Istovremeno materijalni troškovi hrvatskih restorana su se povećali za 40,6 posto na 266,5 milijuna eura. Procjenjujemo da su oba povećanja najvećim dijelom rezultat fiskalizacije.

	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za autorska prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za licencu za autorska prava (milijuni EUR)
Austrija	26137	6668,7	3672,7	48,1	15,2
Belgija	28197	6772,9	4396,3	37,2	12,6
Češka	48661	3165,5	2415,1	11,5	6,7
Cipar	2757	747,9	373,7	20,6	0,7
Finska	7531	3180,8	2117,2	26,6	2,4
Francuska	151012	45003,0	24187,1	68,7	124,5
Hrvatska	1774	315,2	189,6	16,1	0,34
Hrvatska (2013)	1996	472,4	266,5	16,1	0,39
Mađarska	17474	1394,7	1085,4	35,2	7,4
Nizozemska	20687	8185,0	4682,1	17,2	4,3
Njemačka	125362	31930,2	18039,8	23,5	35,4
Portugal	29247	4021,8	2711,5	27,2	9,5
Slovenija	3854	665,7	430,4	30,0	1,4
Španjolska	79913	21802,7	13451,6	20,3	19,4
Švedska	22193	7750,8	4788,0	36,8	9,8
Ujedinjeno Kraljevstvo	63725	29227,6	15260,0	20,6	15,7

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

U Tablici 5. prikazani su temeljni pokazatelji poslovanja barova po zemljama. I u ovom slučaju najveće ukupne procijenjene izdatke za licencu za autorska prava imaju barovi u Francuskoj (37,2 milijuna eura godišnje) kojih ukupno ima 45.079 tisuća i čiji ukupni godišnji prihodi iznose 7,3 milijarde eura, a materijalni troškovi 4,02 milijarde eura. U Hrvatskoj je u 2013. postojalo ukupno 2.350 barova koji su registrirani kao pravne osobe s pretežitom djelatnošću u pripremi i usluživanju pića. Ti barovi su u 2011. ostvarili ukupno 146,9 milijuna eura prihoda te su zabilježili 93,5 milijuna eura materijalnih troškova. U 2013. prihodi su se zbog fiskalizacije povećali za čak 83 posto, a materijalni troškovi za 74 posto. Rashodi za dio kolektivne licence koji se odnose na autorska prava su ocijenjeni na 0,37 milijuna eura.

	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za autorska prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za licencu za autorska prava (milijuni EUR)
Austrija	2268	516,2	309,1	48,1	1,3
Belgija	14115	1553,5	1119,3	37,2	6,3
Češka	1664	124,1	103,5	11,5	0,2
Cipar	1293	222,2	123,4	20,6	0,3
Finska	1131	293,2	198,3	26,6	0,4
Francuska	45079	7374,5	4026	68,7	37,2
Hrvatska	1925	146,9	93,5	16,1	0,37
Hrvatska (2013)	2350	268,4	162,7	16,1	0,45
Mađarska	9522	366,8	308,2	35,2	4,0
Nizozemska	10659	3106,6	1816,5	17,2	2,2
Njemačka	37094	5613,5	3201,1	23,5	10,5
Portugal	47809	2471,3	1487,2	27,2	15,6
Slovenija	3139	201,7	145,4	30,0	1,1
Španjolska	172087	15739,3	10126,6	20,3	41,8
Ujedinjeno Kraljevstvo	43508	22152,1	12546,8	20,6	10,7

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

Tablice 6. i 7. prikazuju udjele godišnjih rashoda za licencu na autorska prava u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima restorana i barova. Ti udjeli nam daju preciznu indikaciju o stupnju opterećenja rashoda za licencu u poslovanju restorana i barova. Osim udjela po zemljama prikazana je i prosječna vrijednost udjela za sve analizirane zemlje kako bi se dobio bolji osjećaj za to koliko opterećenje rashoda za licencu u Hrvatskoj odstupa od europskog prosjeka. Ukoliko je udio rashoda u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima manji u Hrvatskoj u odnosu na europski prosjek, možemo zaključiti da trenutna cijena licence u Hrvatskoj u komparativnim terminima ne predstavlja značajno opterećenje za poslovanje ugostitelja. Ako je pak udio rashoda za licencu u prihodima i materijalnim troškovima veći od europskog prosjeka, u tom slučaju bi zaključili da je trenutna cijena hrvatske licence previsoka i da predstavlja značajno opterećenje za poslovanje ugostitelja.

Tablica 6. Restorani – rashodi za licencu za autorska prava kao udio u prihodima i materijalnim troškovima		
	Udio rashoda za autorska prava u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska prava u materijalnim troškovima (u %)
Austrija	0,22	0,41
Belgija	0,19	0,29
Češka	0,21	0,28
Cipar	0,09	0,18
Finska	0,08	0,11
Francuska	0,28	0,51
Hrvatska	0,11	0,18
Hrvatska (2013)	0,08	0,15
Mađarska	0,53	0,68
Nizozemska	0,05	0,09
Njemačka	0,11	0,20
Portugal	0,24	0,35
Slovenija	0,21	0,32
Španjolska	0,09	0,14
Švedska	0,13	0,20
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,05	0,09
Prosjek	0,18	0,28

Izvor: izračun autorica.

Iz Tablice 6. razvidno je da se udio rashoda za licencu za autorska prava u ukupnim prihodima restorana kreće između 0,05 posto, koliko iznose u Nizozemskoj i Ujedinjenome Kraljevstvu, do 0,53 posto, koliko iznose u Mađarskoj. Udio rashoda za licencu za autorska prava u Hrvatskoj je među najnižima i iznosi 0,11 posto u 2011. te 0,08 posto u 2013. Jedino u Ujedinjenom Kraljevstvu rashodi za autorska prava predstavljaju manje opterećenje na ukupne prihode restorana. Prosječan udio rashoda u analiziranim zemljama iznosi 0,18 posto, što znači da rashodi za autorska prava u prosjeku predstavljaju manje opterećenje za hrvatske restorane u odnosu na prosjek promatranih europskih zemalja. Sličan zaključak se može donijeti analizom podataka o udjelu rashoda za licencu za autorska prava u materijalnim troškovima restorana. Ti rashodi variraju od 0,09 posto, koliko iznose u Nizozemskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu, do 0,68 posto koliko iznose u Mađarskoj. Prosječni udio rashoda za licencu za autorska prava u materijalnim troškovima promatranih zemalja iznosi 0,28 posto. Istovremeno, udio rashoda za licencu u Hrvatskoj je bio među nižima u Europi te iznosio 0,15 posto, što je za 0,13 postotni bod niže od europskog prosjeka.

Tablica 7. Barovi– rashodi za licencu za autorska prava kao udio u prihodima i materijalnim troškovima		
	Udio rashoda za autorska prava u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska prava u materijalnim troškovima (u %)
Austrija	0,29	0,43
Belgija	0,41	0,56
Češka	0,18	0,22
Cipar	0,14	0,26
Finska	0,12	0,18
Francuska	0,50	0,92
Hrvatska	0,25	0,40
Hrvatska (2013)	0,17	0,28
Mađarska	1,10	1,30
Nizozemska	0,07	0,12
Njemačka	0,19	0,33
Portugal	0,63	1,05
Slovenija	0,56	0,78
Španjolska	0,27	0,41
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,05	0,09
Prosjek	0,35	0,51

Izvor: izračun autorica.

5.1.2. Autorska prava i prava izvođača

Nakon što smo kvantificirali učinak rashoda za licencu za autorska prava na poslovanje restorana i barova za one zemlje za koje imamo prikupljene podatke o prosječnoj cijeni licence za autorska prava i usporedili ih sa hrvatskim rashodima za autorska prava, prelazimo na kvantifikaciju učinaka rashoda za autorska prava i prava izvođača. I za ovaj dio analize vrijede iste pretpostavke kao i za analizu izvršenu u potpoglavlju 5.1.2. Analiza je izvršena za one zemlje za koje imamo dostupne kako podatke o prosječnoj cijeni licence za autorska prava i prava izvođača, tako i podatke o temeljnim poslovnim pokazateljima restorana i barova. Drugim riječima, analiziramo učinak rashoda za licencu za autorska prava i prava izvođača u Belgiji, Češkoj, Cipru, Mađarskoj, Nizozemskoj, Njemačkoj i Španjolskoj te uspoređujemo te zemlje s Hrvatskom.

Tablica 8. Restorani – osnovni pokazatelji poslovanja					
	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za autorska i izvođačka prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za autorska i izvođačka prava (milijuni EUR)
Belgija	28197	6772,9	4396,3	50,7	17,2
Češka	48661	3165,5	2415,1	22,4	13,1
Cipar	2757	747,9	373,7	38,0	1,3
Hrvatska	1774	315,2	189,6	21,0	0,44
Hrvatska (2013)	1996	472,4	266,5	21,0	0,50
Mađarska	17474	1394,7	1085,4	62,5	13,1
Nizozemska	20687	8185,0	4682,1	58,2	14,4
Njemačka	125362	31930,2	18039,8	28,2	42,5
Španjolska	79913	21802,7	13451,6	70,2	67,3

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

Tablice 8. i 9. prikazuje temeljne pokazatelje poslovanja restorana i barova u navedenim zemljama, prosječnu mjesečnu cijenu licence za autorska prava i prava izvođača te procijenjene godišnje rashode za tu licenci. Najveće rashode za licencu za autorska prava i prava izvođača (67,3 milijuna eura) ostvaruju restorani u Španjolskoj, kojih je prema Eurostatovim podacima u 2011. bilo 79,9 tisuća. Premda je u Njemačkoj registrirano više restorana (125,4 tisuće), ukupni rashodi njemačkih restorana za licencu su niži jer je prosječna cijena licence u Njemačkoj i više nego dvostruko niža u Njemačkoj u odnosu na Španjolsku. Rashodi za licencu su najmanji u Hrvatskoj (1.996 restorana tijekom jedne godine na licencu koja sadrži autorska prava i prava izvođača izdvoje 0,50 milijuna eura), a ujedno je u Hrvatskoj najmanja i prosječna cijena licence (21 euro).

Slična se situacija ponavlja i sa barovima. Najviša cijena licence za autorska prava i prava izvođača je zabilježena u Španjolskoj (70,2) eura, te španjolski barovi imaju i najveće procijenjene rashode za tu licencu (144,9 milijuna eura). Hrvatska bilježi najnižu prosječnu cijenu licence (21 euro), a hrvatski barovi u apsolutnim terminima bilježe najmanje rashode za licencu (0,59 milijuna eura). Naravno, apsolutni iznosi rashoda za licencu nam ne govore ništa o potencijalnom opterećenju ovih rashoda u poslovanju ugostitelja, stoga taj iznos za svaku zemlju moramo podijeliti sa ukupnim prihodima i ukupnim materijalnim troškovima ugostitelja, kako bismo dobili usporediv iskaz stupnja opterećenja ovih rashoda za ugostitelje. Rezultati tih izračuna za rashode za licencu na autorska prava i prava izvođača prikazani su u Tablicama 10. i 11.

	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za autorska i izvođačka prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za autorska i izvođačka prava (milijuni EUR)
Belgija	14115	1553,5	1119,3	50,7	8,6
Češka	1664	124,1	103,5	22,4	0,4
Cipar	1293	222,2	123,4	38,0	0,6
Hrvatska	1925	146,9	93,5	21,0	0,48
Hrvatska (2013)	2350	268,4	162,7	21,0	0,59
Mađarska	9522	366,8	308,2	62,5	7,1
Nizozemska	10659	3106,6	1816,5	58,2	7,4
Njemačka	37094	5613,5	3201,1	28,2	12,6
Španjolska	172087	15739,3	10126,6	70,2	144,9

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

Udjeli rashoda restorana za licencu za autorska prava i prava izvođača po pojedinim zemljama prikazani u Tablici 10. jasno indiciraju da udio rashoda hrvatskih restorana za licencu za autorska prava i prava izvođača dvostruko niži od prosjeka analiziranih zemalja, te je najniži među analiziranim zemljama. Udio godišnjih rashoda hrvatskih restorana u ukupnim prihodima u 2013. iznosi 0,11 posto, dok njihov udio u materijalnim troškovima iznosi 0,19 posto. Istovremeno, prosječni udjeli rashoda za licencu u prihodima restorana analiziranih zemalja iznose 0,34 posto, dok prosječni udio tih rashoda u materijalnim troškovima iznosi 0,5 posto. Stoga, ako ćemo o cijeni licence za autorska prava i prava izvođača suditi po

relativnim mjerama izdataka za tu licencu, cijena te licence u Hrvatskoj je podcijenjena i ne predstavlja značajnije opterećenje za poslovanje restorana.

Sličan zaključak se može izvesti ako analiziramo udio rashoda za licencu za autorska prava i prava izvođača u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima barova. Godišnji rashodi za tu licencu u Hrvatskoj u 2013. predstavljaju 0,22 posto ukupnih prihoda, te 0,36 posto ukupnih materijalnih troškova barova. Istovremeno, prosjek analiziranih zemalja iznosi 0,64 posto (udio rashoda za licencu u ukupnim prihodima) i 0,89 posto (udio rashoda za licencu u materijalnim troškovima barova). Ako uspoređujemo navedene udjele po zemljama, možemo zaključiti da hrvatski barovi imaju najniži udio rashoda za licencu u ukupnim materijalnim rashodima i u ukupnim prihodima (s tim da njemački barovi imaju udio rashoda za licencu u ukupnim prihodima jednak hrvatskim barovima).

Ako ćemo suditi po udjelu rashoda za licencu za autorska prava i prava izvođača u materijalnim troškovima i u ukupnim prihodima, rashodi za licencu hrvatskih barova ne predstavljaju preveliko opterećenje za poslovanje te djelatnosti, što u konačnici znači da JE cijena te licence komparativno gledano niska. Ako ćemo pak suditi prema pokazatelju udjela rashoda za licencu u ukupnim prihodima barova, opterećenost hrvatskih barova rashodima za tu licencu je među nižima u Europi, te je dvostruko niža od prosjeka analiziranih zemalja. Valja također napomenuti da je raspon vrijednosti ovog pokazatelje iznimno velik. On se kreće od 0,22 posto (koliko iznosi udio za Njemačku) do 1,95 posto (koliko iznosi udio za Mađarsku). Hrvatski udio iznosi 0,33 posto i u donjem je dijelu tog raspona, što znači da taj rashod u komparativnim terminima predstavlja mali teret za poslovanje ugostitelja.

Tablica 10. Restorani – rashodi za licencu kao udio u prihodima i materijalnim troškovima		
	Udio rashoda za autorska i izvođačka prava u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska i izvođačka prava u materijalnim troškovima (u %)
Belgija	0,25	0,39
Češka	0,41	0,54
Cipar	0,17	0,34
Hrvatska	0,14	0,24
Hrvatska (2013)	0,11	0,19
Mađarska	0,94	1,21
Nizozemska	0,18	0,31
Njemačka	0,13	0,24
Španjolska	0,31	0,50
Prosjek	0,34	0,50

Izvor: izračun autorica,

	Udio rashoda za autorska i izvođačka prava u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska i izvođačka prava u materijalnim troškovima (u %)
Belgija	0,55	0,77
Češka	0,36	0,43
Cipar	0,27	0,48
Hrvatska	0,33	0,52
Hrvatska (2013)	0,22	0,36
Mađarska	1,95	2,32
Nizozemska	0,24	0,41
Njemačka	0,22	0,39
Španjolska	0,92	1,43
Prosjek	0,64	0,82

Izvor: izračun autorica.

5.1.3. Autorska prava, prava izvođača i prava proizvođača fonograma

Nakon što smo analizirali učinke rashoda za licencu za autorska prava na poslovanje ugostitelja te učinke rashoda za licencu za autorska prava i prava izvođača, preostaje nam još da prodiskutiramo učinke na poslovanje ugostitelja kolektivne licence na autorska prava. U tu svrhu uspoređujemo osnovne pokazatelje poslovanja restorana i barova i relativne pokazatelje rashoda za kolektivnu licencu onih zemalja za koje smo uspjeli prikupiti podatke o cijeni kolektivne licence za sva tri prava i za koje Eurostat vodi statistike poslovanja poslovnih subjekata. Te zemlje su Danska, Mađarska, Portugal i Ujedinjeno Kraljevstvo. Relativne pokazatelje o rashodima za kolektivnu licencu uspoređujemo sa hrvatskim pokazateljima kako bismo dobili indicaciju o tome koliko je komparativno gledano opterećenje rashoda za licencu za poslovanje hrvatskih restorana i barova.

	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za sva tri prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za autorska, izvođačka i prava proizvođača fonograma (milijuni EUR)
Danska	8281	2797,1	1755,6	85,2	8,5
Hrvatska	1774	315,2	189,6	25,8	0,55
Hrvatska (2013)	1996	472,4	266,5	25,8	0,62
Mađarska	17474	1394,7	1085,4	78,2	16,4
Portugal	29247	4021,8	2711,5	40,1	14,1
Ujedinjeno Kraljevstvo	63725	29227,6	15260,0	33,0	25,2

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

Tablice 12. i 13. predstavljaju temeljne pokazatelje poslovanja restorana i barova, te njihove procijenjene godišnje rashode za kolektivnu licencu. Najveći iznos godišnjih rashoda za licencu ostvaruju restorani u Ujedinjenom Kraljevstvu (25,2 milijuna eura) kojih ima i najveći broj među promatranim zemljama (63,7 tisuća). Najmanje rashode ostvaruju hrvatski restorani. Oni iznose 0,62 milijuna eura u 2013. i odnose se na 1.996 restorana čiji poslovni pokazatelji su dostupni u bazama Financijske agencije. Istovremeno, hrvatski barovi na ime rashoda za

licencu za autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma bilježe 0,73 milijuna eura rashoda godišnje. I u ovom slučaju, najveće rashode za kolektivnu licencu bilježe barovi u Ujedinjenom Kraljevstvu (17,2 milijuna eura) kojih je u 2011. bilo registrirano 43,5 tisuća.

	Broj pravnih osoba	Ukupni prihodi (milijuni EUR)	Ukupni materijalni troškovi (milijuni EUR)	Cijena licence za sva tri prava (u EUR)	Procijenjeni godišnji rashodi za autorska, izvođačka i prava proizvođača fonograma (milijuni EUR)
Danska	2286	703,5	438,6	85,2	2,3
Hrvatska	1925	146,9	93,5	25,8	0,60
Hrvatska (2013)	2350	268,4	162,7	25,8	0,73
Mađarska	9522	366,8	308,2	78,2	8,9
Portugal	47809	2471,3	1487,2	40,1	23,0
Ujedinjeno Kraljevstvo	43508	22152,1	12546,8	33,0	17,2

Izvor: Eurostat, FINA i izračun autorica.

Tablice 14. i 15. prikazuju udjele rashoda za kolektivnu licencu za zemlje za koje raspoložemo s podacima za cijene licence za autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma. Prosječan udio rashoda za kolektivnu licencu u ukupnim prihodima restorana u analiziranim zemljama iznosi 0,48 posto, dok prosječan udio rashoda za licencu u materijalnim troškovima restorana iznosi 0,66 posto. Udio rashoda za licencu hrvatskih restorana u njihovim ukupnim prihodima u 2011. iznosi 0,17 posto, dok je u 2013. iznosio 0,13 posto, što znači da je udio rashoda za licencu u prihodima u Hrvatskoj trostruko manji od prosjeka analiziranih zemalja. Udio rashoda za licencu u ukupnim materijalnim troškovima hrvatskih restorana je u 2013. iznosio 0,23 posto, te je bio i više nego dvostruko niži u odnosu na prosjek analiziranih zemalja. Valja napomenuti da ako uspoređujemo Hrvatsku s pojedinim zemljama, tada dolazimo do zaključka da je u 2011. jedino u Ujedinjenom Kraljevstvu udio rashoda za licencu u prihodima i materijalnim troškovima bio tek nešto niži nego u Hrvatskoj. U svim preostalim zemljama, rashodi za kolektivnu licencu restorana predstavljaju značajno veće opterećenje na njihovo poslovanje kada ih uspoređujemo sa hrvatskim restoranima.

	Udio rashoda za autorska, prava izvođača i proizvođača fonograma u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska, prava izvođača i proizvođača fonograma u materijalnim troškovima (u %)
Danska	0,30	0,48
Hrvatska	0,17	0,29
Hrvatska (2013)	0,13	0,23
Mađarska	1,18	1,51
Portugal	0,35	0,52
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,09	0,14
Prosjek	0,48	0,66

Izvor: izračun autorica,

Tablica 15. **Barovi – rashodi za licencu kao udio u prihodima i materijalnim troškovima**

	Udio rashoda za autorska, prava izvođača i proizvođača fonograma u ukupnim prihodima (u %)	Udio rashoda za autorska, prava izvođača i proizvođača fonograma u materijalnim troškovima (u %)
Danska	0,33	0,53
Hrvatska	0,41	0,64
Hrvatska (2013)	0,27	0,45
Mađarska	2,43	2,90
Portugal	0,93	1,55
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,08	0,14
Prosjek	0,94	1,09

Izvor: izračun autorica.

Vrlo slični zaključci vrijede i za barove. Prosječni udio rashoda za kolektivnu licencu hrvatskih barova u ukupnim prihodima u 2011. je iznosio 0,41 posto, dok se u 2013. smanjio na 0,27 posto. Istovremeno, prosjek analiziranih zemalja je iznosio 0,94 posto. Udio rashoda za kolektivnu licencu hrvatskih barova u ukupnim materijalnim troškovima je 2013. godine iznosio 0,45 posto, dok je prosjek analiziranih zemalja iznosio 1,09 posto. I u ovom slučaju možemo primijetiti da su rashodi barova za kolektivnu licencu u Hrvatskoj u prosjeku značajno niži od zemalja uzetih u uzorak, što bi trebalo značiti da trenutna cijena licence u komparativnim terminima ne predstavlja značajno opterećenje za poslovanje barova. Valja izdvojiti da je i u slučaju barova, najmanje opterećenja od strane rashoda za licencu na autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma prisutno kod barova u Ujedinjenom Kraljevstvu. Hrvatski barovi iskazuju neznatno veće opterećenja s osnove ovog rashoda u odnosu na engleske barove. U svim drugim promatranim državama, cijena kolektivne licence predstavlja znatno veće opterećenje za poslovanje barova.

5.2. Analiza učinaka rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2007. do 2013. godine

Analiza poslovanja djelatnosti usluživanja pripreme i posluživanja hrane je u velikoj mjeri određena činjenicom da su u poslovanje te djelatnosti od početka 2013. godine uvedene fiskalne blagajne. Kao posljedica uvođenja fiskalnih blagajni, poslovni pokazatelji restorana za 2013. značajno odstupaju od pokazatelja iz ranijih godina, zbog čega direktna usporedba 2013., s prethodnim godinama nije moguća. Možemo također konstatirati da su poslovni pokazatelji i restorana (djelatnosti pripreme i posluživanja hrane) i barova (djelatnosti pripreme i posluživanja pića) za 2013. realni odraz stanja tih sektora, dok su poslovni pokazatelji tih djelatnosti u ranijim godinama iskrivljeni. Naime, zbog porezne evazije ukupni prihod i ukupna dobit pravnih osoba u obje djelatnosti do 2013. je bila značajno umanjena. Značajno su bili umanjeni i materijalni troškovi, no u nešto manjoj proporciji nego što je to bio slučaj s ukupnim prihodima. Uvođenjem fiskalnih blagajni i iskazivanjem stvarnog stanja prihoda, obje djelatnosti su umjesto dugogodišnjeg agregatnog neto gubitka, u 2013. po prvi puta iskazale neto dobit. Kako smo imali prilike pokazati u poglavlju 5.1., zbog činjenice da je proces fiskalizacije rezultirao značajnim povećanjem prihoda i materijalnih troškova restorana i barova pravnih osoba, udio rashoda za kolektivnu licencu u ukupnim prihodima

i materijalnim troškovima se osjetno smanjio, pa je opterećenost poslovanja hrvatskih barova i restorana zbog plaćanja rashoda za kolektivnu licencu među najmanjima u Europi.

5.2.1. Djelatnost pripreme i usluživanja hrane

Ukupna imovina djelatnosti pripreme i posluživanja hrane je u razdoblju od 2007. do 2013. narasla sa 2,8 milijardi kuna na 3,7 milijardi kuna, što predstavlja rast od 32 posto. Rast imovine je primarno financiran kroz povećanje dugoročnih i kratkoročnih obaveza koje su se u istome razdoblju povećale s 1,8 milijardi kuna na 2,8 milijardi kuna. Istovremeno, ova djelatnost bilježi smanjenje kapitala i rezervi što je izravna posljedica činjenice da je djelatnost u razdoblju od 2007. do 2012. ostvarivala agregatni neto gubitak (uz iznimku 2008. godine kada je zabilježena mala dobit u iznosu od 3 milijuna kuna).

Tablica 16. Bilanca stanja djelatnosti pripreme i posluživanja hrane, u milijunima KN							
BILANCA STANJA	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
		BILANCA - AKTIVA					
POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	19,2	0,43
DUGOTRAJNA IMOVINA	1.770,0	2.163,1	2.351,0	2.409,6	2.334,9	2.411,8	2.533,5
Nematerijalna imovina	110,8	123,2	115,6	124,3	122,0	132,5	139,6
Materijalna imovina	1.564,5	1.925,8	2.019,0	2.074,5	2.060,5	2.128,4	2.266,6
Dugotrajna financijska imovina	87,3	97,8	196,8	188,4	141,2	138,7	150,3
Potraživanja	7,1	15,7	18,9	21,2	10,5	11,7	15,6
Odgodena porezna imovina	0,2	0,6	0,7	1,2	0,6	0,5	1,3
KRATKOTRAJNA IMOVINA	766,5	947,7	1.000,4	1.011,8	1.019,2	976,6	1.128,8
Zalihe	224,2	282,7	291,5	276,3	234,4	242,6	223,9
Potraživanja	276,7	349,1	370,5	385,0	380,9	383,7	434,8
Kratkotrajna financijska imovina	137,2	147,4	160,7	187,7	249,0	160,9	211,9
Novac u banci i blagajni	128,4	168,5	177,8	162,8	154,9	189,3	258,3
PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	20,0	18,8	27,7	33,6	28,0	34,2	19,8
UKUPNO AKTIVA	2.843,2	3.457,0	3.379,3	3.455,3	3.382,2	3.441,8	3.682,5
	BILANCA - PASIVA						
KAPITAL I REZERVE	908,2	1.008,9	622,6	493,3	642,5	582,9	782,6
Temeljni (upisani) kapital	712,9	784,4	788,3	755,8	693,2	780,4	840,3
REZERVIRANJA	28,6	30,2	33,7	35,2	42,6	22,4	28,5
DUGOROČNE OBVEZE	844,1	1.110,7	1.280,1	1.328,5	1.301,1	1.333,5	1.347,0
KRATKOROČNE OBVEZE	1.045,9	1.268,9	1.419,1	1.573,1	1.370,3	1.483,6	1.504,5
ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	16,4	38,3	23,8	25,1	25,7	19,4	19,9
UKUPNO PASIVA	2.843,2	3.457,0	3.379,3	3.455,3	3.382,2	3.441,8	2.843,2

Izvor: Financijska agencija.

Prihodi djelatnosti pripreme i posluživanja hrane u promatranom razdoblju također su ostvarili značajan rast, usprkos činjenici da je sredinom 2008. godine u zemlji nastupila recesija. Najveći rast prihoda je ostvaren u 2013. godini, kada su se zbog učinaka fiskalizacije prihodi povećali za čak 40,9 posto te su iznosili 3,58 milijardi kuna. Istovremeno, povećali su se i poslovni rashodi, koji su u 2013. iznosili 3,29 milijardi kuna. U odnosu na 2012. godinu, poslovni rashodi su se povećali za 28,4 posto. Među kategorijama rashoda najveće povećanje

su zabilježili materijalni troškovi i rashodi za zaposlene koji su povećani za ukupno 0,6 milijardi kuna. Budući da je zbog učinaka fiskalizacije rast prihoda bio značajno veći od rasta poslovnih rashoda, djelatnost pripremanja i posluživanja hrane je u 2013. iskazala agregatnu dobit u iznosu od 180 milijuna kuna. Kao što je već bilo rečeno, u svim prethodnim godinama osim 2008. ova djelatnost je iskazivala agregirani neto gubitak, pa možemo zaključiti da je proces fiskalizacije zapravo na svjetlo iznjedrio stvarno stanje poslovanja ove djelatnosti. Valja također napomenuti da je prinos na kapital ove djelatnosti u 2013. bio prilično visok te je iznosio 21,4 posto, što znači da se ulaganje u djelatnost u prosjeku povratu u pet godina.

RAČUN DOBITI I GUBITKA	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
POSLOVNI PRIHODI	2.087,9	2.429,5	2.391,1	2.359,6	2.395,6	2.542,1	3.578,0
Prihodi od prodaje	1.968,1	2.290,4	2.306,5	2.257,0	2.297,1	2.443,0	3.497,0
POSLOVNI RASHODI	2.075,1	2.405,3	2.406,4	2.402,3	2.411,8	2.566,6	3.295,4
Materijalni troškovi	1.238,7	1.408,4	1.372,0	1.374,5	1.440,8	1.562,9	2.018,4
Troškovi osoblja	521,4	630,0	650,7	659,1	634,5	669,2	819,4
Amortizacija	124,9	138,0	139,6	144,3	141,0	144,3	180,8
Ostali troškovi	145,7	146,8	156,9	149,4	155,6	159,3	208,7
Vrijednosno usklađivanje	2,6	9,3	5,7	4,0	3,4	6,8	5,8
Rezerviranja	2,8	1,9	4,3	2,8	2,4	2,1	6,0
Ostali poslovni rashodi	51,9	64,2	58,6	60,3	37,1	25,4	54,5
FINANCIJSKI PRIHODI	17,3	30,6	28,2	27,5	25,4	27,4	22,9
FINANCIJSKI RASHODI	57,2	69,8	67,5	82,0	74,2	113,9	84,3
IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	52,0	49,1	28,4	31,5	32,5	27,2	18,3
IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	18,5	14,0	8,2	10,3	13,2	9,0	14,4
UKUPNI PRIHODI	2.157,2	2.509,2	2.448,5	2.418,7	2.453,4	2.596,7	3.619,2
UKUPNI RASHODI	2.150,9	2.489,1	2.482,1	2.494,6	2.499,2	2.689,7	3.394,1
DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	6,3	20,1	-33,6	-75,9	-45,8	-93,0	225,1
POREZ NA DOBIT	16,8	17,1	18,8	14,9	17,5	18,6	44,9
DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	-10,5	3,0	-52,4	-90,9	-63,3	-111,5	180,1
DOBIT RAZDOBLJA	83,3	106,0	81,0	76,9	84,4	89,4	318,0
GUBITAK RAZDOBLJA	93,8	103,0	133,4	167,8	147,8	200,9	138,0

Izvor: Financijska agencija.

U Tablici 18. prikazano je kretanje opterećenja rashoda za kolektivnu licencu u razdoblju od 2007. do 2013. Kao mjeru opterećenja koristimo udjele rashoda za kolektivnu licencu u ukupnim prihodima, poslovnim prihodima, prihodima od prodaje, te ukupnim rashodima i trima kategorijama ukupnih rashoda (poslovni rashodi, materijalni troškovi i ostali troškovi). Iz tablice je evidentno da je do uvođenja fiskalizacije opterećenje rashoda za licencu iskazivalo trend rasta. Međutim, nakon što su u 2013. zbog učinaka fiskalizacije porasli prijavljeni poslovni prihodi i rashodi, opterećenje rashoda za kolektivnu licencu se smanjilo. Nažalost, učinak fiskalizacije na poslovanje restorana je takav da se opterećenje rashoda za licencu u 2013. ne može uspoređivati s opterećenjem koje su ti rashodi imali u prethodnim godinama. No možemo sa sigurnošću konstatirati da je razina opterećenja koja je zabilježena u 2013. stvarna razina opterećenja ovih rashoda, dok pokazatelji opterećenja rashoda za kolektivnu licencu iz prethodnih godina zbog raširene porezne evazije nisu u obzir uzimali stvarno stanje poslovanja hrvatskih restorana.

Tablica 18. Učinak rashoda za kolektivnu licencu na temeljne kategorije prihoda i rashoda restorana							
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Temeljni podaci o broju restorana i cijeni kolektivne licence							
Broj restorana	1381	1381	1661	1661	1774	1774	1996
Prosječna godišnja cijena licence bez PDV-a (u KN)	2255	2368	2481	2481	2509	2509	2537
Prosječna godišnja cijena licence sa PDV-om (u KN)	2752	2889	3039	3052	3086	3124	3172
Godišnji rashodi restorana za kolektivnu licencu (u milijunima KN)	3,80	3,99	5,05	5,07	5,47	5,54	6,33
Udio rashoda za kolektivnu licencu u temeljnim kategorijama prihoda i rashoda restorana (u %)							
UKUPNI PRIHODI	0,18	0,16	0,21	0,21	0,22	0,21	0,17
Poslovni prihodi	0,18	0,16	0,21	0,21	0,23	0,22	0,18
Prihodi od prodaje	0,19	0,17	0,22	0,22	0,24	0,23	0,18
UKUPNI RASHODI	0,18	0,16	0,20	0,20	0,22	0,21	0,19
Poslovni rashodi	0,18	0,17	0,21	0,21	0,23	0,22	0,19
Materijalni troškovi	0,31	0,28	0,37	0,37	0,38	0,35	0,31
Ostali troškovi	2,61	2,72	3,22	3,39	3,52	3,48	3,03

Izvor: Financijska agencija i izračun autorica.

5.2.2. Djelatnost pripreme i usluživanja pića

Trendovi vezani za djelatnost pripreme i posluživanja hrane gotovo u potpunosti odgovaraju trendovima u poslovanju djelatnosti pripreme i posluživanja pića. Tako je ukupna imovina djelatnosti pripreme i posluživanja hrane u razdoblju od 2007. do 2013. narasla s 1,4 milijarde kuna na 1,8 milijardi kuna, što predstavlja rast od 30 posto. Rast imovine je i kod ove djelatnosti bio većim dijelom financiran kroz povećanje dugoročnih i kratkoročnih obveza koje su se u istome razdoblju povećale s 973 milijuna kuna na 1,4 milijardi kuna.

Istovremeno, ova djelatnost bilježi smanjenje kapitala i rezervi što je izravna posljedica činjenice da je djelatnost u razdoblju od 2008. do 2012. ostvarivala agregatni neto gubitak. Najveći gubitak je ostvaren 2011. godine i iznosio je 62,6 milijuna kuna.

Kretanje prihoda djelatnosti pripreme i posluživanja pića do 2013. godine u značajnoj mjeri ovisi o poslovnom ciklusu u zemlji. Prihodi su tako zabilježili svoj maksimum tijekom 2008. godine koju smatramo vrhuncem poslovnog ciklusa. U sljedeće tri godine ukupni prihodi barova su se kontinuirano smanjivali te su u 2011. iznosili 1,1 milijardu, što je za 12 posto manje nego 2008. Tijekom 2012. prihodi su zabilježili neočekivani porast te su iznosili 1,3 milijarde kuna. Uvođenjem fiskalizacije, prihodi djelatnosti pripremanja i posluživanja pića su se osjetno povećali, zbog čega možemo konstatirati da je porezna evazija u ovoj djelatnosti u prethodnim godinama bila prilično raširena. Naime, tijekom 2013. barovi i drugi ugostiteljski objekti koji služe pića su prihode povećali za 0,7 milijardi kuna, što predstavlja rast od 57 posto. Zbog naravi sustava poreza na dodanu vrijednost, prijava dijela prihoda nužno motivira poduzetnike da prijavljuju i poslovne rashode koji se prije nisu prijavljivali, odnosno koji su bili predmet sive ekonomije. Poslovni rashodi su se tako povećali za 0,56 milijardi kuna, od čega se najveće povećanje odnosi na materijalne troškove i troškove osoblja.

Tablica 19. Bilanca stanja djelatnosti pripreme i posluživanja pića, u milijunima KN							
BILANCA STANJA	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
		BILANCA - AKTIVA					
POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	0,05	0,08	0,13	0,15	0,19	0,30	0,25
DUGOTRAJNA IMOVINA	778,7	868,9	1,018,3	1,147,1	1,018,8	1,050,5	1,042,7
Nematerijalna imovina	62,5	69,9	78,0	78,8	77,1	82,3	61,5
Materijalna imovina	663,9	732,6	865,2	993,0	873,2	904,3	918,5
Dugotrajna financijska imovina	48,0	60,1	65,5	65,7	58,2	52,5	52,3
Potraživanja	1,7	4,4	9,4	9,3	9,8	10,9	9,72
Odgođena porezna imovina	2,6	1,9	0,1	0,3	0,5	0,5	0,6
KRATKOTRAJNA IMOVINA	463,4	568,6	516,8	561,3	492,5	573,4	702,7
Zalihe	144,5	149,3	140,8	149,0	122,4	138,2	143,0
Potraživanja	173,5	227,9	194,4	213,8	188,0	220,6	246,0
Kratkotrajna financijska imovina	79,0	117,5	113,9	117,4	110,1	142,3	165,2
Novac u banci i blagajni	66,3	73,8	67,7	81,2	72,0	72,3	148,5
PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	12,3	13,8	14,0	18,1	16,7	17,4	13,7
UKUPNO AKTIVA	1.352,4	1.580,9	1.549,2	1.726,7	1.528,3	1.641,6	1.759,3
	BILANCA - PASIVA						
KAPITAL I REZERVE	366,9	383,1	323,9	365,1	263,3	195,0	333,2
Temeljni (upisani) kapital	291,0	306,3	306,0	396,9	344,7	355,9	372,2
REZERVIRANJA	0,9	2,5	1,3	1,0	1,1	1,8	5,0
DUGOROČNE OBVEZE	393,0	434,8	459,8	471,4	439,5	496,1	440,8
KRATKOROČNE OBVEZE	580,0	736,8	750,9	877,7	814,7	938,3	970,3
ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	11,7	23,7	13,2	11,4	9,7	10,5	10,1
UKUPNO PASIVA	1.352,4	1.580,9	1.549,2	1.726,7	1.528,3	1.641,6	1.759,3

Izvor: Financijska agencija.

Tablica 20. Račun dobiti i gubitka djelatnosti pripreme i posluživanja pića, u milijunima KN							
RAČUN DOBITI I GUBITKA	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
POSLOVNI PRIHODI	1.094,4	1.245,7	1.210,5	1.168,6	1.116,3	1.295,3	2.032,7
Prihodi od prodaje	1.011,0	1.145,8	1.138,4	1.099,6	1.048,1	1.226,0	1.971,8
POSLOVNI RASHODI	1.084,8	1.244,4	1.238,2	1.217,1	1.177,6	1.331,8	1.890,9
Materijalni troškovi	704,5	794,7	756,0	752,0	710,3	837,1	1.232,5
Troškovi osoblja	233,5	273,1	285,0	287,8	277,8	310,0	418,7
Amortizacija	65,7	73,7	78,5	79,6	72,1	76,9	98,8
Ostali troškovi	64,7	74,1	67,9	65,7	68,9	77,8	112,2
Vrijednosno usklađivanje	1,6	3,0	15,5	5,9	4,8	3,7	5,1
Rezerviranja	0,3	4,2	0,9	0,6	1,3	1,3	2,7
Ostali poslovni rashodi	16,3	22,0	32,3	25,4	42,2	25,4	21,4
FINANCIJSKI PRIHODI	13,5	16,3	15,9	13,9	15,0	13,2	14,5
FINANCIJSKI RASHODI	25,7	33,7	34,9	29,1	28,8	36,3	31,8
IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	20,1	25,4	22,9	21,9	19,9	23,5	11,4
IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	12,8	15,9	10,0	12,6	7,3	8,8	8,2
UKUPNI PRIHODI	1.128,0	1.287,3	1.249,5	1.204,7	1.151,2	1.332,1	2.058,6
UKUPNI RASHODI	1.123,3	1.294,0	1.283,1	1.258,8	1.213,8	1.377,0	1.931,1
DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	4,7	-6,7	-33,6	-54,1	-62,6	-44,9	127,6
POREZ NA DOBIT	8,1	9,9	8,5	8,5	7,6	8,4	26,2
DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	-3,4	-16,5	-42,2	-62,6	-70,2	-53,3	101,3
DOBIT RAZDOBLJA	50,5	45,5	40,2	39,7	35,2	53,2	159,1
GUBITAK RAZDOBLJA	53,9	62,0	82,4	102,2	105,4	106,5	57,8

Izvor: Financijska agencija.

Zanimljivo je istaknuti da su se materijalni troškovi barova nakon fiskalizacije povećali za čak 46 posto te su u 2013. iznosili 1,23 milijarde kuna. Budući da je zbog učinaka fiskalizacije rast prihoda bio značajno veći od rasta poslovnih rashoda, djelatnost pripremanja i posluživanja pića je u 2013. također iskazala agregatnu dobit u iznosu od 101 milijuna kuna. Kao što je već bilo rečeno, u svim prethodnim godinama osim 2007. ova djelatnost je iskazivala agregirani neto gubitak, pa možemo zaključiti da je proces fiskalizacije zapravo na svjetlo iznjedrilo stvarno stanje poslovanja ove djelatnosti. Valja također napomenuti da je prinos na kapital ove djelatnosti u 2013. bio iznimno visok te je iznosio 27 posto.

Tablica 21. Učinek rashoda za kolektivnu licencu na temeljne kategorije prihoda i rashoda barova							
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Temeljni podaci o broju restorana i cijeni kolektivne licence							
Broj restorana	1455	1455	1735	1735	1925	1925	2350
Prosječna godišnja cijena licence bez PDV-a (u KN)	2008	2109	2209	2209	2234	2234	2259
Prosječna godišnja cijena licence sa PDV-om (u KN)	2450	2573	2706	2717	2748	2782	2824
Godišnji rashodi restorana za kolektivnu licencu (u milijunima KN)	3,57	3,74	4,70	4,71	5,29	5,35	6,64
Udio rashoda za kolektivnu licencu u temeljnim kategorijama prihoda i rashoda restorana (u %)							
UKUPNI PRIHODI	0,32	0,29	0,38	0,39	0,46	0,40	0,32
Poslovni prihodi	0,33	0,30	0,39	0,40	0,47	0,41	0,33
Prihodi od prodaje	0,35	0,33	0,41	0,43	0,50	0,44	0,34
UKUPNI RASHODI	0,32	0,29	0,37	0,37	0,44	0,39	0,34
Poslovni rashodi	0,33	0,30	0,38	0,39	0,45	0,40	0,35
Materijalni troškovi	0,51	0,47	0,62	0,63	0,74	0,64	0,54
Ostali troškovi	5,51	5,05	6,91	7,18	7,68	6,88	5,92

Izvor: Financijska agencija i izračun autorica.

U Tablici 21. prikazano je kretanje opterećenja rashoda za kolektivnu licencu u razdoblju od 2007. do 2013. Kao mjeru opterećenja koristimo udjele rashoda za kolektivnu licencu u ukupnim prihodima, poslovnim prihodima, prihodima od prodaje, te ukupnim rashodima i trima kategorijama ukupnih rashoda (poslovni rashodi, materijalni troškovi i ostali troškovi). Iz tablice je evidentno da je do uvođenja fiskalizacije opterećenje rashoda za licencu iskazivalo trend rasta. Međutim, nakon što su u 2013. zbog učinaka fiskalizacije porasli prijavljeni poslovni prihodi i rashodi, opterećenje rashoda za kolektivnu licencu se smanjilo. Nažalost, učinak fiskalizacije na poslovanje barova je takav da se opterećenje rashoda za licencu u 2013. ne može uspoređivati s opterećenjem koje su ti rashodi imali u prethodnim godinama. No možemo sa sigurnošću konstatirati da je razina opterećenja koja je zabilježena u 2013. stvarna razina opterećenja ovih rashoda, dok pokazatelji opterećenja rashoda za kolektivnu licencu iz prethodnih godina zbog raširene porezne evazije nisu u obzir uzimali stvarno stanje poslovanja hrvatskih barova.

6. Zaključna razmatranja

U trećem poglavlju ove studije pokazali smo korištenjem koncepata iz mikroekonomske analize da su društva za kolektivne licence (DKL) u svojoj suštini prirodni monopoli. Naime, jedan ponuđač usluge licenciranja učinkovitiji je od više njih; zbog ekonomije obujma njegovi jedinični troškovi su manji od jediničnih troškova više manjih ponuđača. Kao i kod svakog monopola, DKL-ovi mogu biti i neučinkoviti ukoliko iskorištavaju svoju monopolsku poziciju kako bi povećali cijene ili dopuštali neučinkovitost unutar same organizacije. Stoga, ekonomija obujma dozvoljava DKL-ovima smanjenje troška licenciranja koji olakšava pristup autorskim djelima i povećava potrošačev probitak, dok monopol omogućava rast cijena koji povećava proizvođačev probitak, odnosno tantijeme nositeljima autorskog prava, istovremeno ograničavajući pristup korisnicima. Kako DKL-ovi ne bi iskorištavali svoju monopolsku poziciju važno je da se korisnici također udruže u jedno tijelo koje tada čini monopson, jedinog potraživača na tržištu. Monopson ima daleko veću pregovaračku moć od pojedinih korisnika i koristi je kako bi ispregovarao cijenu koja ne oštećuje korisnike. U svrhu sprječavanja iskorištavanja monopolske pozicije DKL-ova, korisno je i analizirati njihovu cjenovnu politiku kako bi se utvrdilo jesu li cijene licenciranja prikladne i omogućuju li DKL-ovima da, ekonomskim rječnikom, jedan dio potrošačkog probitka pretvore u vlastiti probitak stvarajući pri tome trošak mrtvog kapitala (društvenu neučinkovitost).

Analiza izvršena u poglavljima 4. i 5. imala je za cilj komparativnu usporedbu cijene kolektivne licence u Hrvatskoj kako bi se utvrdilo je li ona prikladna i optimalna s obzirom na ekonomske uvjete u zemlji. Analiza je usmjerena na cijenu kolektivne licence za restorane i barove koji predstavljaju svega dvije kategorije korisnika licenci. U analizi je primijenjen komparativni pristup, što znači da se cijena licence u Hrvatskoj i visina njezinog opterećenja u poslovanju restorana i barova uspoređuje sa drugim europskim zemljama.

Analiza izvršena u četvrtom poglavlju omogućila nam je komparativni uvid u cijene licenci u europskim zemljama. Iznosi nominalnih naknada za autorska prava, za autorska i izvođačka prava te za autorsko pravo, pravo izvođača i proizvođača fonograma prikazani su u Tablici 22. Cijena licence za sva tri prava je u Hrvatskoj niža u odnosu na sve zemlje osim Srbije. Hrvatska je također druga najjeftinija zemlja kada usporedimo skupno autorsko pravo i prava izvođača (3. stupac), odmah nakon Grčke. Nadalje, Hrvatska je treća najjeftinija zemlja kada je u pitanju cijena licence za autorska prava. S cijenom licence od 16,08 eura mjesečno, od Hrvatske su jeftinije samo Grčka i Češka.

U četvrtom poglavlju smo prikazali i rezultate korekcije nominalnih cijena licenci za razlike u razini cijena ugostiteljskih usluga. Ta korekcija nam je omogućila da iz cijena licenci za bilo koju europsku zemlju izuzmemo onaj dio cijene koji je odraz razlika u razini cijena i kupovnoj moći između Hrvatske i te zemlje. Rezultati korekcija su prikazani u Tablici 23., iz koje je vidljivo da je čak i nakon korekcija za različite razine cijena i kupovnih moći među zemljama, cijena licence u Hrvatskoj i dalje među nižima u Europi. Korigirana cijena kolektivne licence je najniža u Srbiji, dok je korigirane cijena kolektivne licence u Hrvatskoj na razini korigirane cijene licence u Ujedinjenom Kraljevstvu. Za preostale tri zemlje za koje

raspoložemo podacima o cijeni kolektivne licence, korigirana cijena te licence je značajno viša nego u Hrvatskoj.

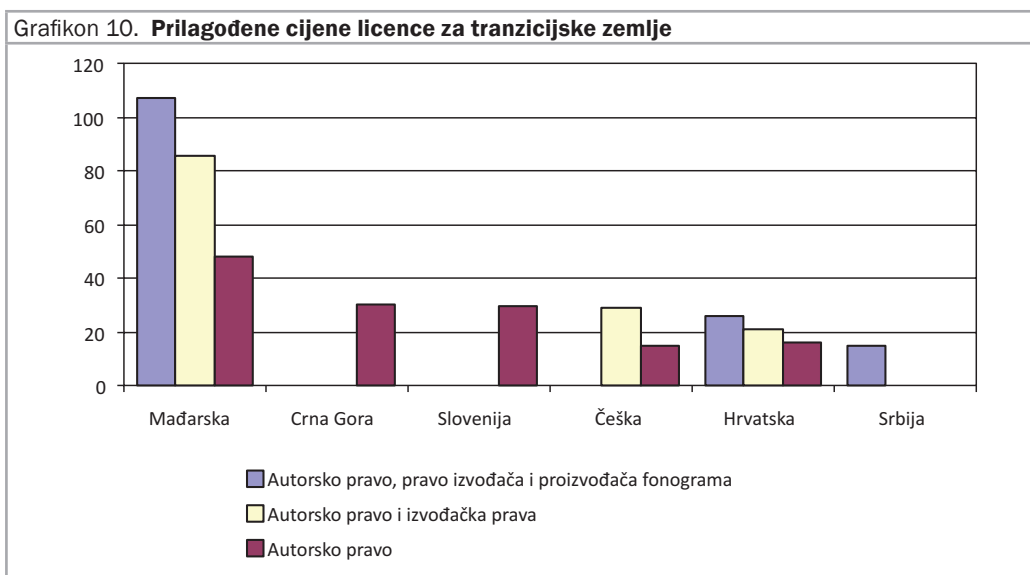
Tablica 22. Iznosi jedinstvene prosječne ponderirane cijene licence prema zemljama, u eurima			
	Autorsko pravo	Autorsko pravo i izvođačka prava	Autorsko pravo, izvođačka i prava proizvođača fonograma
Licence za autorska prava, prava izvođača i fonograma			
Danska			85,22
Hrvatska	16,08	20,97	25,85
Mađarska	35,17	62,52	78,16
Portugal	27,99		40,91
Srbija			11,15
Ujedinjeno Kraljevstvo	20,57		32,99
Licence za autorska i prava izvođača			
Belgija	37,78	51,33	
Cipar	20,57	37,99	
Češka	11,48	22,39	
Grčka	8,25	17,45	
Nizozemska	17,23	58,20	
Njemačka	23,53	28,24	
Španjolska	20,25	70,18	
Licence za autorska prava			
Austrija	48,10,		
Crna Gora	24,47		
Finska	26,56		
Francuska	68,73		
Norveška	77,88		
Slovenija	29,38		
Švedska	36,81		
Turska	48,42		

Izvor: izračun autorica.

Ako zasebno promatramo skupinu tranzicijskih zemalja za koju imamo podatke o korigiranoj cijeni licence (Grafikon 10.), možemo uočiti da se prema cijenama licence za autorska prava Hrvatsku može svrstati skupa s Češkom i Srbijom u skupinu najjeftinijih zemalja, Sloveniju i Crnu Goru možemo svrstati u skupinu zemalja s nešto višom cijenom licence, a Mađarsku možemo proglasiti za zemlju s visokom cijenom licence. Kada se izračunu dodaju prava izvođača, Hrvatska postaje zemlja s najnižom tarifom među tranzicijskim zemljama. Međutim, kod cijene kolektivne licence, Srbija ima najnižu cijenu licence, dok je Hrvatska na drugom mjestu.

Tablica 23. Prilagođene cijene licence prema kategorijama i zemljama				
	Razlika u cijenama ugoditeljskih usluga između Hrvatske i analiziranih zemalja (u %)	Autorsko pravo	Autorsko pravo i izvođačka prava	Autorsko pravo, izvođačka i prava proizvođača fonograma
Licence za autorska prava, prava izvođača i fonograma				
Danska	77,4			27,95
Hrvatska	-	16,08	20,97	25,85
Mađarska	-42,3	48,08	85,47	106,84
Portugal	-10,3	30,48		44,55
Srbija	-40,0			15,02
Ujedinjeno Kraljevstvo	30,2	15,18		24,35
Licence za autorska i prava izvođača				
Belgija	29,8	27,99	38,03	
Cipar	11,3	18,55	34,26	
Češka	-32,8	14,75	28,78	
Grčka	10,0	7,53	15,93	
Nizozemska	20,3	14,20	47,95	
Njemačka	16,4	20,19	24,23	
Španjolska	6,2	19,38	66,39	
Licence za autorska prava				
Austrija	21,5	42,88		
Crna Gora	-25,7	29,92		
Finska	50,1	15,01		
Francuska	18,9	57,46		
Norveška	124,3	-6,15		
Slovenija	0,2	29,32		
Švedska	71,5	13,95		
Turska	-13,5	54,08		

Izvor: izračun autorica.

Napomena: ukoliko na nekim mjestima nedostaje stupac odgovarajuće boje, to znaci da nam ti podaci nisu bili dostupni.

Izvor: izračun autorica.

U petom poglavlju analizirali smo opterećenje koje rashodi za kolektivne licence imaju na poslovanje restorana i barova. Kako bismo dobili bolji osjećaj za stupanj opterećenja, udio rashoda za licencu u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima hrvatskih ugostiteljskih objekata smo uspoređivali sa vrijednostima tih istih pokazatelja u drugim europskim zemljama za koje smo imali raspoložive podatke. U Tablicama 24. i 25. prikazujemo sažetak tih rezultata. Za Hrvatsku smo prikazali rezultate za 2011., zadnju godinu za koju raspoložemo podacima o poslovanju ugostitelja za druge europske zemlje, te za 2013. godinu. Pokazatelje za 2013. godinu smo dodali jer oni vjerodostojnije prikazuju stvarno stanje poslovanja restorana i barova u Hrvatskoj. Naime, budući da su u toj godini u njihovo poslovanje uvedene fiskalne blagajne, jedan dio poslovanja ugostitelja se preselio iz sive ekonomije u legalno poslovanje, što je dovelo do značajnog rasta prihoda i dobiti restorana i barova pravnih osoba.

Obje tablice nedvojbeno sugeriraju da je opterećenje hrvatskih ugostitelja rashodima za kolektivnu licencu u 2013. značajno niže od europskog prosjeka. Pod ugostiteljima, ovdje mislimo i na restorane i na barove, jer ni u jednom slučaju udjeli rashoda za pojedine kategorije licence u ukupnim prihodima i ukupnim materijalnim troškovima ne prelaze europski prosjek. Valja također napomenuti da su najčešće dvostruko, pa čak i trostruko niži od europskog prosjeka. Nadalje, opterećenje rashoda za autorska i izvođačka prava u Hrvatskoj je niže u odnosu na sve druge promatrane zemlje, dok je opterećenje rashoda za autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma drugo najniže među promatranim zemljama.

	Rashodi za autorska prava		Rashodi za autorska i izvođačka prava		Rashodi za autorska, izvođačka i prava proizvođača fonograma	
	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)
Austrija	0,26	0,47	-	-	-	-
Finska	0,08	0,11	-	-	-	-
Francuska	0,28	0,51	-	-	-	-
Slovenija	0,21	0,32	-	-	-	-
Švedska	0,13	0,20	-	-	-	-
Belgija	0,19	0,29	0,25	0,39	-	-
Cipar	0,09	0,18	0,17	0,34	-	-
Češka	0,21	0,28	0,41	0,54	-	-
Nizozemska	0,05	0,09	0,18	0,31	-	-
Njemačka	0,11	0,20	0,13	0,24	-	-
Španjolska	0,09	0,14	0,31	0,50	-	-
Mađarska	0,53	0,68	0,94	1,21	1,18	1,51
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,05	0,09	-	-	0,09	0,14
Portugal	0,24	0,35	-	-	0,35	0,52
Danska	-	-	-	-	0,30	0,48
Hrvatska	0,11	0,18	0,14	0,24	0,17	0,29
Hrvatska (2013)	0,08	0,15	0,11	0,19	0,13	0,23
Prosjek	0,18	0,28	0,34	0,50	0,48	0,66

Izvor: izračun autorica

Tablica 25. **Relativna važnost rashoda za autorska prava, prava izvođača i prava proizvođača fonograma za barove**

	Rashodi za autorska prava		Rashodi za autorska i izvođačka prava		Rashodi za autorska, izvođačka i prava proizvođača fonograma	
	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)	Udio u ukupnim prihodima (u %)	Udio u materijalnim troškovima (u %)
Austrija	0,29	0,48	-	-	-	-
Finska	0,12	0,18	-	-	-	-
Francuska	0,50	0,92	-	-	-	-
Slovenija	0,56	0,78	-	-	-	-
Belgija	0,41	0,56	0,55	0,77	-	-
Cipar	0,14	0,26	0,27	0,48	-	-
Češka	0,18	0,22	0,36	0,43	-	-
Nizozemska	0,07	0,12	0,24	0,41	-	-
Njemačka	0,19	0,33	0,22	0,39	-	-
Španjolska	0,27	0,41	0,92	1,43	-	-
Mađarska	1,10	1,30	1,95	2,32	2,43	2,90
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,05	0,09	-	-	0,08	0,14
Portugal	0,63	1,05	-	-	0,93	1,55
Danska	-	-	-	-	0,33	0,53
Hrvatska	0,25	0,40	0,33	0,52	0,41	0,64
Hrvatska (2013)	0,17	0,28	0,22	0,36	0,27	0,45
Prosjek	0,35	0,51	0,64	0,82	0,94	1,09

Izvor: izračun autorica

Na osnovi podataka o prosječnom opterećenju za rashode za licencu u europskim zemljama, može se izračunati i gornju granicu mjesečne cijene licence u Hrvatskoj. Gornja granica cijene kolektivne licence u Hrvatskoj je ona cijena licence koja izjednačava udio rashoda za licencu u ukupnim prihodima i materijalnim troškovima u Hrvatskoj sa prosjekom europskih zemalja. Gornje granice cijena su prikazane u Tablici 26. Posebno je izračunata gornja granica cijena koji izjednačava opterećenje rashoda za kolektivnu licencu u materijalnim troškovima u Hrvatskoj s onim kojeg bilježi prosjek zemalja za kojeg raspoložemo podacima, a posebno cijena koja izjednačava opterećenje rashoda za licencu u ukupnim prihodima. Te dvije vrijednosti su zatim uprosječene kako bi se dobila konačna vrijednost gornje granice mjesečne cijene licence u Hrvatskoj.

Iz tablice 26. je vidljivo da je prosječna vrijednost gornje granice mjesečne cijene za licencu za restorane i za barove dva do čak četiri puta veća od trenutne prosječne ponderirane cijene licence za restorane i barove. Kod restorana, gornja granica za cijenu autorske licence je 33,3 eura, dok je trenutna cijena licence 17,6 eura. Gornja granica za cijenu licence za autorska prava i prava izvođača je 61,3 eura, dok je trenutna cijena tog dijela kolektivne licence 22,9 eura. Najveća razlika između gornje granice i trenutne cijene je kod cijene licence za sva tri prava. Naime, dok gornja granica iznosi 84,1 euro, cijena trenutna prosječna ponderirana cijena mjesečne licence za restorane iznosi 28,2 eura. Vrlo slična situacija je i kod barova. Trenutna mjesečna naknada za licencu za autorska prava za barove iznosi 15,5 eura, a gornja granica cijene iznosi 31,4 eura. Razlika između trenutne cijene licence i gornje granice cijene

licence se povećava kako se dodaju srodna prava i najveća je kod kolektivne licence koja uključuje uz autorska, i prava izvođača i proizvođača fonograma. Gornja granica mjesečne cijene je 76,2 eura, dok je trenutna mjesečna ponderirana cijena te licence za barove 24,9 eura.

Vrsta ugostiteljskog objekta	Opis vrste cijene licence	Autorska prava	Autorska prava i prava izvođača	Autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma
Restorani	Gornja granica cijene - prema kriteriju ukupnih prihoda	35,5	67,1	94,7
	Gornja granica cijene - prema kriteriju ukupnih materijalnih troškova	31,2	55,6	73,4
	Prosječna gornja granica cijene - prema oba kriterija	33,3	61,3	84,1
	Trenutna cijena licence	17,6	22,9	28,2
Barovi	Gornja granica cijene - prema kriteriju ukupnih prihoda	33,3	60,9	89,5
	Gornja granica cijene - prema kriteriju ukupnih materijalnih troškova	29,4	47,3	62,9
	Prosječna gornja granica cijene - prema oba kriterija	31,4	54,1	76,2
	Trenutna cijena licence	15,5	20,2	24,9

Izvor: izračun autorica.

Donju granicu cijene licence ne računamo jer je analizom izvršenom na uzorku od 15 zemalja nedvojbeno pokazano da je opterećenje rashoda za licencu hrvatskih ugostitelja među najnižima u Europi. To ujedno znači da nema opravdanog razloga za snižavanje cijene kolektivne licence. Naime, pokazali smo da je opterećenje rashoda za autorsku licencu restorana treće najniže među analiziranim zemljama, opterećenje rashoda za autorsku i izvođačku licencu je najniže među analiziranim zemljama, a opterećenje rashoda za kolektivnu licencu je drugo najniže među analiziranim zemljama. Sličan zaključak vrijedi i za barove, s tom razlikom da je cijena autorske licence za barove nešto bliža europskom prosjeku od cijene autorske licence za restorane (no i dalje dvostruko manja od njega). Valja međutim naglasiti da je cijena autorske licence za barove u Hrvatskoj u stvarnosti niža od cijene korištene u analizi. Naime, zbog činjenice da velika većina zemalja nema diferencirane cijene licence za restorane i barove, u analizi je korištena prosječna cijena licence za barove i restorane za sve zemlje, pa tako i za Hrvatsku. Međutim, valja imati na umu da je u Hrvatskoj ta cijena diferencirana te je niža za barove u odnosu na restorane. Upravo zbog toga prosječna mjesečna cijena licence za restorane i barove iznosi 16,1 eura, dok je prosječna mjesečna cijena licence za barove 15,5 eura. To ujedno znači i da je stupanj opterećenja rashodima za licencu u slučaju barova blago precijenjen te da je u stvarnosti nešto niži nego što to indicira naša analiza.

Izvršni sažetak

Ekonomski institut Zagreb napravio je istraživanje čiji cilj je utvrditi ekonomski opravdanu cijenu kolektivne licence za ugostitelje. Kako bi odredio raspon ekonomski opravdane cijene licence, stručni tim Instituta proveo je analizu koja se sastoji od tri segmenta. Prvi segment uključuje usporedbu prosječne nominalne razine cijene licence za ugostitelje u europskim zemljama i Hrvatskoj. Drugi segment analize uključuje usporedbu cijene licence korigirane za razliku u razinama cijena ugostiteljskih usluga u europskim zemljama i Hrvatskoj. Treći segment analize uključuje usporedbu stupnja opterećenja rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u europskim zemljama i Hrvatskoj. Ovakva struktura istraživanja omogućila nam je da sagledamo cijenu licence i njezine učinke na poslovanje ugostitelja iz više različitih perspektiva. Istovremeno, takva struktura istraživanja nam je omogućila i da zaključke vezane za razinu cijene kolektivne licence u Hrvatskoj dobivene iz jednog segmenta analize potvrdimo u preostala dva segmenta. U idealnoj situaciji, sva tri segmenta analize trebala bi upućivati na isti zaključak.

U prvom segmentu analize smo na uzorku od 21 europske zemlje istraživali razlike u nominalnim razinama cijeni licence. Posebno smo analizirali cijenu kolektivne licence, posebno cijene licence za autorska prava, a posebno skupnu cijenu licence za autorska prava i prava izvođača. Zaključeno je da cijena kolektivne licence u Hrvatskoj niža u odnosu na sve zemlje osim u odnosu na Srbiju. Hrvatska je također druga najjeftinija zemlja kada usporedimo skupnu cijenu licence za autorska prava i prava izvođača, odmah nakon Grčke. Nadalje, Hrvatska je treća najjeftinija zemlja kada je u pitanju cijena licence za autorska prava. S prosječnom ponderiranom cijenom mjesečne licence od 16,08 eura mjesečno, od Hrvatske su jeftinije samo Grčka i Češka.

U drugom segmentu analize uspoređivali smo razine korigiranih cijena licenci za 21 europsku zemlju. Korekciju cijena smo izvršili tako da smo cijene licenci u drugim zemljama prilagodili za razliku u razinama cijena ugostiteljskih usluga između tih zemalja i Hrvatske. Valja posebno napomenuti da ta razlika nije samo odraz različite razine cijena ugostiteljskih usluga, već je i odraz različite razine dohotka i kupovne moći između Hrvatske i analiziranih zemalja. Korekcija cijena nam stoga omogućava da simuliramo cijenu licence u europskim zemljama koja bi postojala kada bi te zemlje imale hrvatsku razinu cijena ugostiteljskih usluga i hrvatsku kupovnu moć. Na osnovi ove analize možemo zaključiti da je cijena licence za autorska prava u Hrvatskoj precijenjena jedino u odnosu na cijenu te licence u Grčkoj i Norveškoj. U odnosu na većinu zemalja (njih ukupno 11) cijena hrvatske licence za autorska prava je podcijenjena, dok je u odnosu na cijenu licence u Ujedinjenom Kraljevstvu, Finskoj, Češkoj, Nizozemskoj i Češkoj, cijena hrvatske licence za autorska prava optimalno određena. Ako promatramo skupnu cijenu licence za autorska prava i prava izvođača, cijena licence u Hrvatskoj je podcijenjena u odnosu na sve zemlje osim Grčke. Ako pak razmatramo cijenu kolektivne licence, vidjet ćemo da je cijena licence u Hrvatskoj podcijenjena opet jedino u odnosu na Grčku.

Treći segment analize obuhvaća usporedbu stupnja opterećenja rashoda za licence na poslovanje ugostitelja u europskim zemljama i Hrvatskoj. Kao mjeru opterećenja rashoda za

licence koristimo udio rashoda za licencu u ukupnim prihodima i u ukupnim materijalnim troškovima ugostitelja. Oba pokazatelja za hrvatske restorane i barove u odnosu na europske sugeriraju da je opterećenje hrvatskih ugostitelja rashodima za sve tri kategorije licence (licenca za autorska prava, licenca za autorska prava i prava izvođača te kolektivna licenca) relativno nisko. Naime, niti u jednom slučaju udjeli rashoda za pojedine kategorije licence u ukupnim prihodima i ukupnim materijalnim troškovima hrvatskih ugostitelja ne prelaze europski prosjek, već su najčešće dvostruko, pa čak i trostruko niži od europskog prosjeka. Nadalje, opterećenje rashoda za autorska i izvođačka prava u Hrvatskoj je niže u odnosu na sve druge promatrane zemlje, dok je opterećenje rashoda za autorska prava, prava izvođača i proizvođača fonograma drugo najniže među promatranim zemljama.

Budući da su sva tri segmenta istraživanja nezavisno potvrdila da je cijena licence za ugostitelje u Hrvatskoj relativno niska, odnosno podcijenjena, u zaključnom dijelu analize smo izračunali gornju granicu raspona cijene licence za ugostitelje. Gornja granica cijene licence je definirana kao ona cijena licence koja bi izjednačila opterećenje rashoda za licencu hrvatskih ugostitelja s europskim prosjekom. Kod restorana, maksimalna gornja granica za cijenu autorske licence je 33,3 eura, dok je trenutna cijena licence 17,6 eura. Maksimalna gornja granica za cijenu licence za autorska prava i prava izvođača je 61,3 eura, dok je trenutna cijena tog dijela kolektivne licence 22,9 eura. Najveća razlika između maksimalne gornje granice i trenutne cijene je kod cijene licence za sva tri prava. Naime, dok gornja granica iznosi 84,1 euro, cijena trenutna prosječna ponderirana cijena mjesečne licence za restorane iznosi 28,2 eura. Vrlo slična situacija je i kod barova. Trenutna mjesečna naknada za licencu za autorska prava za barove iznosi 15,5 eura, a gornja granica cijene iznosi 31,4 eura. Razlika između trenutne cijene licence i gornje granice cijene licence se povećava kako se dodaju srodna prava i najveći je kod kolektivne licence koja uključuje uz autorska, i prava izvođača i proizvođača fonograma. Gornja granica mjesečne cijene je 76,2 eura, dok je trenutna mjesečna ponderirana cijena te licence za barove 24,9 eura. Možemo stoga zaključiti da iz naše komparativne analize proizlazi da postoji određeni prostor za povećanje cijena za sva tri vrste prava.

Popis literature

IFRRO, 2005., „Study on Reproduction Rights Organisations (RROs) in European Countries“, Bruxelles, Belgija.

PricewaterhouseCoopers LLP, 2011., „An economic analysis of copyright, secondary copyright and collective licensing“, London, UK.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2000., „Guide to the collective management of copyright“, Pariz, Francuska.

World Intellectual Property Organization, 2002., „Collective management of copyright and related rights“, Ženeva, Švicarska.

World Intellectual Property Organization, 2005., „Understanding Copyright and Related Rights“, Ženeva, Švicarska.

Dodatak

Tablica 1. Popis korištenih izvora prema kategorijama, tarifama i zemljama	
Zemlja	Izvor (naziv društva i web stranica)
Licence za autorsko pravo, prava izvođača i proizvođača fonograma	
Danska	KODA – kolektivna licenca, www.koda.dk/kunde/priser-aftaler/restauration/
Hrvatska	HDS – kolektivna licenca
Mađarska	ARTISJUS – kolektivna licenca, www.artisjus.hu/felhasznaloknak__jogositas_jogdijbefizetes_/jogdijkozlemenyek/
Portugal	SPA – prava autora, www.spautores.pt/assets_live/11432/spa_-_tabela_direitos_execu_o_2014.pdf PASSMUSICA – srodna prava, http://www.passmusica.pt/passmusica-new/?q=tarifarios
Srbija	SOKOJ – prava autora, http://sokoj.rs/propisi/tarifa-za-javno-saopstavanje-muzickih-dela-interpretacije-i-fonograma-2014 OFPS – srodna prava, http://www.ofps.org.rs/
Ujedinjeno Kraljevstvo	PRS for Music – prava autora, www.prsformusic.com/users/businessesandliveevents/musicforbusinesses/restaurantsandcafes/Pages/restaurantscafes.aspx PPL – srodna prava, www.ppluk.com/I-Play-Music/Businesses/How-much-does-a-licence-cost/
Licence za autorsko pravo i prava izvođača	
Belgija	SABAM – prava autora, www.sabam.be/fr/sabam/utilis%C3%A9e-quotidiennement BVERGOED – prava izvođača, www.bvergoed.be/frame-nl.htm
Cipar	PRS for Music – prava autora, www.prsformusic.com/users/businessesandliveevents/musicforbusinesses/restaurantsandcafes/Pages/restaurantscafes.aspx ASTERAS – prava izvođača, www.asteras.com.cy/musicusers/business-that-uses-music-menu-2?start=10
Češka	OSA – prava autora, www.osa.cz/hlavn%C3%AD-menu-eng/license/gastronomy/bars.aspx INTERGRAM – prava izvođača, www.intergram.cz/cs/sazebniky/
Grčka	AEPI – prava autora, www.aepi.gr/images/pdf_aepi/timokatalogoi.pdf GEAMUSIC – prava izvođača, www.geamusic.gr/users959a.html?lang=en&contentid=2&title=Tariffs%20List
Nizozemska	BUMASTERMA – prava autora, www.bumastemra.nl/wp-content/uploads/BUM.410.0113-20-Horeca.pdf SENA – prava izvođača, www.sena.nl/files_content/publicaties/Sena_BoekjeVergoeding.pdf
Njemačka	GEMA – prava autora, www.gema.de/musiknutzer/lizenzieren/meine-lizenz/hotelier-gastgewerbe.html GVL – prava izvođača, www.gvl.de/gvl-tarife-download.htm
Španjolska	SGAE – prava autora, www.sgae.es/clientes/escoge-tu-licencia/negocios-espacios/ AISGE – prava izvođača, http://www.aisge.es/ficha.php?menu_id=2&jera_id=329
Licence za autorsko pravo	
Austrija	AKM, www.akm.at/Musiknutzer/Gesamtvertraege/
Crna gora	PAM, pam.org.me/korisnici/tarifni-sporazumi/
Finska	TEOSTO, www.teosto.fi/en/teosto/articles/background-music-pricelists
Francuska	SACEM, www.sacem.fr/cms/home/utilisateurs/diffuser/dans-cafe-restaurant/diffusion-musique-cafe-restaurant
Norveška	TONO, www.tono.no/Kunde/Priser+og+Tariffer
Slovenija	SAZAS, www.sazas.org/glasbeni-uporabniki/za-poslovne-namene/gostinski-obrai-in-diskoteke.aspx
Švedska	STIM, www.stim.se/sv/KUNDER/Restaurantes
Turska	MESAM, www.mesam.org.tr/CMSFiles/Image/Content/635204768317573739.pdf

Tablica 2. Struktura cijene kolektivne licence u Republici Hrvatskoj.																					
UGOSTITELJSKI OBJEKTI	vrsta objekta	radno vrijeme	područje	Bodovi						Kune bez PDV-a s 5% + 5% +15% popusta						Kune bez PDV-a bez popusta					
				kapacitet			kapacitet			kapacitet			kapacitet			kapacitet			kapacitet		
				od 31 do 100	od 101 do 200	od 201	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200
Slastičarnice, objekti gdje se ne toči alkohol i objekti gdje se ponuda ne konzumira na licu mjestu	A	146	209	314	418	99.86	142.96	214.78	285.91	131.40	188.10	282.60	376.20								
	B	113	161	241	322	77.29	110.12	164.84	220.25	101.70	144.90	216.90	289.80								
	C	101	145	217	290	69.08	99.18	148.43	198.36	90.90	130.50	195.30	261.00								
	A	163	232	349	465	111.49	158.69	238.72	318.06	146.70	208.80	314.10	418.50								
	B	125	179	268	358	85.50	122.44	183.31	244.87	112.50	161.10	241.20	322.20								
	C	113	161	241	322	77.29	110.12	164.84	220.25	101.70	144.90	216.90	289.80								
	A	195	279	418	558	133.38	190.84	285.91	381.67	175.50	251.10	376.20	502.20								
	B	150	215	322	429	102.60	147.06	220.25	293.44	135.00	193.50	289.80	386.10								
	C	135	193	290	386	92.34	132.01	198.36	264.02	121.50	173.70	261.00	347.40								
	A	191	273	410	547	130.64	186.73	280.44	374.15	171.90	245.70	369.00	492.30								
	B	147	210	316	421	100.55	143.64	216.14	287.96	132.30	189.00	284.40	378.90								
	C	133	189	284	379	90.97	129.28	194.26	259.24	119.70	170.10	255.60	341.10								
Kantina, objekti brze prehrane	A	213	304	456	608	145.69	207.94	311.90	415.87	191.70	273.60	410.40	547.20								
	B	164	234	351	468	112.18	160.06	240.08	320.11	147.60	210.60	315.90	421.20								
	C	147	210	316	421	100.55	143.64	216.14	287.96	132.30	189.00	284.40	378.90								
	A	255	365	547	729	174.42	249.66	374.15	498.64	229.50	328.50	492.30	656.10								
	B	196	281	421	561	134.06	192.20	287.96	383.72	176.40	252.90	378.90	504.90								
	C	177	252	379	505	121.07	172.37	259.24	345.42	159.30	226.80	341.10	454.50								
Bistro, restoran, pizzeria, konoba, krčma, pivnica, gostionica, zalognjica, pečenjarnica	A	259	370	555	740	177.16	253.08	379.62	506.16	233.10	333.00	499.50	666.00								
	B	199	285	427	569	136.12	194.94	292.07	389.20	179.10	256.50	384.30	512.10								
	C	179	256	384	512	122.44	175.10	262.66	350.21	161.10	230.40	345.60	460.80								
	A	288	411	617	822	196.99	281.12	422.03	562.25	259.20	369.90	555.30	739.80								
	B	221	316	474	633	151.16	216.14	324.22	432.97	198.90	284.40	426.60	569.70								
	C	199	285	427	569	136.12	194.94	292.07	389.20	179.10	256.50	384.30	512.10								
	A	345	493	740	987	235.98	337.21	506.16	675.11	310.50	443.70	666.00	888.30								
	B	266	380	569	759	181.94	259.92	389.20	519.16	239.40	342.00	512.10	683.10								
	C	239	342	512	683	163.48	233.93	350.21	467.17	215.10	307.80	460.80	614.70								

Caffe bar, buffet, kavana	do 21	A	282	402	603	804	192.89	274.97	412.45	549.94	253.80	361.80	542.70	723.60
		B	217	309	464	619	148.43	211.36	317.38	423.40	195.30	278.10	417.60	557.10
		C	195	278	418	557	133.38	190.15	285.91	380.99	175.50	250.20	376.20	501.30
	od 21-24	A	313	447	670	894	214.09	305.75	458.28	611.50	281.70	402.30	603.00	804.60
		B	241	344	516	688	164.84	235.30	352.94	470.59	216.90	309.60	464.40	619.20
		C	217	309	464	619	148.43	211.36	317.38	423.40	195.30	278.10	417.60	557.10
	poslije 24	A	375	536	804	1,073	256.50	366.62	549.94	733.93	337.50	482.40	723.60	965.70
		B	289	413	619	825	197.68	282.49	423.40	564.30	260.10	371.70	557.10	742.50
		C	260	371	557	743	177.84	253.76	380.99	508.21	234.00	333.90	501.30	668.70
Disco bar. noćni bar	do 24	A	613	876	1,314	1,752	419.29	599.18	898.78	1,198.37	551.70	788.40	1,182.60	1,576.80
		B	472	674	1,011	1,348	322.85	461.02	691.52	922.03	424.80	606.60	909.90	1,213.20
		C	424	606	910	1,213	290.02	414.50	622.44	829.69	381.60	545.40	819.00	1,091.70
	od 00-02	A	766	1,095	1,642	2,190	523.94	748.98	1,123.13	1,497.96	689.40	985.50	1,477.80	1,971.00
		B	590	842	1,263	1,684	403.56	575.93	863.89	1,151.86	531.00	757.80	1,136.70	1,515.60
		C	531	758	1,137	1,516	363.20	518.47	777.71	1,036.94	477.90	682.20	1,023.30	1,364.40
	poslije 02	A	920	1,314	1,971	2,628	629.28	898.78	1,348.16	1,797.55	828.00	1,182.60	1,773.90	2,365.20
		B	707	1,011	1,516	2,021	483.59	691.52	1,036.94	1,382.36	636.30	909.90	1,364.40	1,818.90
		C	637	910	1,364	1,819	435.71	622.44	932.98	1,244.20	573.30	819.00	1,227.60	1,637.10

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 3. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u siječnju 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	363	28	3	0
		C	112	3	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	779	157	3	0
		C	433	73	2	0
		A	15	12	1	0
	poslije 24h	B	78	47	3	1
		C	43	24	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	49	37	1	6
		C	16	16	1	1
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	173	165	8	7
		C	81	91	9	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	10	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 4. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u veljači 2013.						
BR. OBJEKATA - FIRME (PRAVNE OSOBE), UREDNI			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	364	28	3	0
		C	112	3	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	783	160	3	0
		C	435	73	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	78	48	3	1
		C	43	24	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	49	37	3	7
		C	16	16	1	2
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	175	168	7	8
		C	81	93	9	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 5. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u ožujku 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	366	29	3	0
		C	115	3	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	807	167	4	0
		C	449	76	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	78	48	3	1
		C	43	25	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	49	37	6	7
		C	16	17	2	5
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	179	177	10	11
		C	88	101	9	6
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 6. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u travnju 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	372	31	3	0
		C	128	6	2	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	859	179	7	0
		C	536	89	4	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	80	50	3	1
		C	43	28	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	52	41	6	13
		C	19	21	4	13
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	192	201	13	15
		C	110	126	17	12
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 7. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u svibnju 2013.						
BR. OBJEKATA - pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	380	35	3	0
		C	135	8	2	1
		A	389	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	915	200	9	1
		C	612	103	6	1
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	81	51	3	2
		C	43	31	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	56	48	12	19
		C	23	28	7	15
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	209	224	23	18
		C	146	151	27	14
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 8. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u lipnju 2013.						
BR. OBJEKATA - pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	461	50	5	1
		C	84	2	0	0
		A	389	85	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	1298	287	18	4
		C	342	58	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	85	75	5	2
		C	39	15	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	83	82	21	38
		C	11	13	2	1
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	375	362	50	32
		C	51	65	10	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	19	2	0
		C	4	9	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 9. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u srpnju 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	396	50	7	1
	do 21h	B	186	19	0	0
		C	83	2	0	0
		A	1241	294	21	5
Barovi	od 21h do 24h	B	478	83	0	0
		C	342	58	2	0
		A	40	53	5	3
	poslije 24h	B	62	37	1	0
		C	39	15	0	0
		A	92	72	25	36
	do 21h	B	24	24	0	2
		C	11	13	2	1
		A	390	372	61	32
Restorani	od 21h do 24h	B	98	91	2	1
		C	51	65	10	4
		A	2	17	3	0
	poslije 24h	B	5	12	0	0
		C	4	9	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 10. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u kolovozu 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	396	50	6	1
	do 21h	B	186	19	0	0
		C	83	2	0	0
		A	1239	293	21	5
Barovi	od 21h do 24h	B	478	83	0	0
		C	341	58	2	0
		A	40	53	5	3
	poslije 24h	B	62	37	1	0
		C	39	15	0	0
		A	92	72	25	35
	do 21h	B	23	24	0	2
		C	11	13	2	1
		A	390	372	62	32
Restorani	od 21h do 24h	B	98	91	2	1
		C	51	65	10	4
		A	2	17	3	0
	poslije 24h	B	5	12	0	0
		C	4	9	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 11. **Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u rujnu 2013.**

BR. OBJEKATA - pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	436	46	5	1
		C	84	2	0	0
		A	389	85	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	1278	282	15	3
		C	342	57	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	86	71	5	2
		C	39	15	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	78	78	20	38
		C	11	12	2	1
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	365	356	49	32
		C	51	65	10	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	19	2	0
		C	4	9	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 12. **Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u listopadu 2013.**

BR. OBJEKATA - pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	370	30	3	0
		C	122	5	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	849	183	7	0
		C	527	85	4	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	80	48	3	1
		C	43	26	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	52	39	7	10
		C	20	25	4	8
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	197	196	14	15
		C	112	120	18	11
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 13. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u studenom 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	365	29	3	0
		C	114	3	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	790	162	4	0
		C	440	74	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	78	47	3	1
		C	43	24	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	50	37	3	6
		C	16	17	2	3
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	178	172	8	7
		C	87	94	10	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

Tablica 14. Broj ugostiteljskih objekata koji su platili kolektivnu licencu u prosincu 2013.						
BR. OBJEKATA – pravne osobe			Kapacitet - broj osoba			
Vrsta objekta	Kraj radnog vremena	Područje	do 30	od 31 do 100	od 101 do 200	od 201
		A	109	16	1	0
	do 21h	B	364	29	3	0
		C	113	3	0	0
		A	387	84	2	1
Barovi	od 21h do 24h	B	781	160	3	0
		C	439	73	2	0
		A	15	13	1	0
	poslije 24h	B	78	47	3	1
		C	43	24	0	0
		A	28	13	3	0
	do 21h	B	49	37	2	6
		C	16	16	2	2
		A	76	88	7	1
Restorani	od 21h do 24h	B	177	170	7	6
		C	85	91	9	4
		A	1	9	1	0
	poslije 24h	B	6	14	1	0
		C	4	11	0	0

Izvor: HDS-ZAMP.

